गहिवर

रमेश सावंत

• गहिवर •

• रमेश सावंत •

रमेश नागेश सावंत

जन्म : वेंगुर्ला येथे १९५४ साली

मूळ गांव : देवसु ,ता. सावंतवाडी, जि. सिंधुदुर्ग

शिक्षण :
- एम.ए.(हिंदी), मुंबई विद्यापीठ
- एम. ए.(मराठी) द्वितीय वर्ष,यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ
- केन्द्रीय अनुवाद ब्यूरो,भारत सरकारची अनुवाद अभ्यासक्रम प्रमाणपत्र परीक्षा

अनुभव :
- मराठी, हिंदी व इंग्रजी भाषांमधून विविध अनुवादाचा दीर्घ अनुभव
- बँक ऑफ इंडियातून २० वर्षाच्या सेवेनंतर १९९७ साली स्वेच्छानिवृत्त
- सेन्टॉर हॉटेलच्या मुख्य कार्यालयात १९९७ ते २००३ पर्यंत उप-व्यवस्थापक (राजभाषा)

पुरस्कार :
- आंतर-बँक हिंदी व मराठी काव्य, निबंध, वक्तृत्त्व, वादविवाद इत्यादी स्पर्धांमधे अनेक पुरस्कार
- मराठीतून हिंदीत अनुवादित 'शेवंता जिंदा है' या नाटकास राज्यस्तरीय नाट्यस्पर्धेत द्वितीय पुरस्कार
- गेल्या दोन वर्षांत ७ राज्यस्तरीय काव्यस्पर्धांमध्ये पुरस्कार

प्रकाशित साहित्य :
- विविध दैनिके, साप्ताहिके, विशेषांक व दिवाळी अंकांमधून कविता प्रकाशित
- 'अस्वस्थ काळजावरचं मोरपिस' या प्रातिनिधिक काव्यसंग्रहात कविता प्रकाशित

आगामी प्रकाशन : 'ती चिनारची झाडे' ('वे चिनार के पेड ' या हिन्दी काव्यसंग्रहाचा मराठी भावानुवाद)

संपर्क :

पत्ता - बी -२४, केंद्र सरकारी कर्मचारी वसाहत, वडाळा पश्चिम,मुंबई -४०००३१.

ईमेल - rameshns12@gmail.com

भ्रमणध्वनी - ९८२१२ ६२७६७

गहिवर

रमेश सावंत

प्रस्तावना - बाळ राणे

स्मित प्रकाशन

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

GAHIVAR
(MARATHI : POETRY)

RAMESH SAWANT

गहिवर
(कविता संग्रह)

प्रथम आवृत्ती : नोव्हेंबर २०१२

© **रमेश नागेश सावंत**
बी -२४, केंद्र सरकारी कर्मचारी वसाहत,
वडाळा पश्चिम, मुंबई -४०० ०३१.
भ्रमणध्वनी - ९८२११२६२७६७
इमेल : rameshns12@gmail.com

प्रकाशक :
रॉकी लोपिस
स्मित प्रकाशन
'प्राक्तन' माणिकपूर पीठा
वसई रोड ४०१ २०२
भ्रमणध्वनी - ९३२६३ ८०७१७
दूरध्वनी -०२५०-२३८०७१७

मुखपृष्ठ : कमल शेडगे

अक्षरजुळणी व सजावट : इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स

मुद्रक :
आनंद लिमये
इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स, वडाळा,
मुंबई - ४०० ०३१.

मूल्य : १२० रुपये

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

हजार डोळ्यांमधले पाणी
माझ्या डोळ्यांमध्ये जमते...
हजार हृदये गहिवरतीं तर
मन माझेही गहिंवरते
असे हजारांसंगे आहे
जडलेले माझे नाते

- कविश्रेष्ठ कुसुमाग्रज

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

ऋण गहिवर

बाळ राणे सर
बाळ सावंत सर
रॉकी लोपिस, स्मित प्रकाशन, वसई
कमल शेडगे
आनंद लिमये, इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स
विलास गुर्जर
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ
कोकण मराठी साहित्य परिषद
प्रकाश जाधव, एकता कल्चरल अकादमी
विवेक चितळे, बुकगंगा, पुणे
भारती सरमळकर, ईसाहित्य प्रतिष्ठान
कवी नारायण सुमंत
शाहीर जयंत जाधव, शेतकरी साहित्य परिषद (इर्जिक), आटपाडी
मैत्रेयी फाऊंडेशन, मुंबई
कवितांगण, गोरेगांव
आचार्य अत्रे कट्टा, कांदिवली
अण्णासाहेब कुळये
मनोहर पांचाळ, संपादक-अधिष्ठान
अक्षरधन त्रैमासिक
चैत्राली, कलामंच, दरवळ आणि अनामिक दिवाळी अंक
रेश्मा सावंत
प्रथमेश सावंत
सावंत व मोडक परिवारजन
देवसु ग्रामस्थ मंडळ, मुंबई व देवसु
बँक ऑफ इंडिया मित्र परिवार
समस्त मित्रवर्ग, शिक्षकवर्ग
विद्या अचारी
आणि
सर्व कविताप्रेमी रसिक

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

माझ्या बालपणी मला आपल्या पाठीवर घेऊन
गावोगावी फिरविणारे माझे प्रेमळ आजोबा
कै. विश्राम कृष्णा सावंत उर्फ ताता

व

जिच्यासह तालुक्याच्या बाजाराचा मैलोगणिक रस्ता
उन्हातान्हातून अनवाणी पायांनी तुडवला होता
ती माझी वत्सल आजी
कै. रमाबाई विश्राम सावंत

आणि

स्वावलंबन व जिद्दीने जगण्याचा मंत्र देणारे
माझे पिताश्री
कै. नागेश विश्राम सावंत -
(निधन -५ मार्च २०१२)

या सर्वांच्या पवित्र स्मृतींना आदरपूर्वक

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

गहिवर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

जीवनानुभूती आणि कल्पनाशक्ती यांचा मिलाफ असलेल्या कविता

'गहिवरल्या भावांतून
खुलते नव गीत मधुर
शांतवल्या सूरांतून
बहर नाद भानावर'

अशा शब्दांतून 'गीत गहिवर', 'प्रेम गहिवर', 'श्रावण गहिवर', 'गझल गहिवर', 'मुक्त गहिवर' या पाच विभागांतील समृद्ध कवितांनी बहरलेल्या 'गहिवर'या पहिल्याच काव्यसंग्रहाच्या रूपानं मराठी काव्यविश्वात स्वत:च्या आगमनाचा पुकारा करणारा रमेश सावंत हा माझा विद्यार्थी आहे आणि त्याच्या काव्यसंग्रहाला प्रस्तावना लिहिताना मला खरोखर अतिशय आनंद होत आहे. रमेश हा नवोदित कवी असला तरी त्याच्या कविता प्रथितयश आहेत, याचाही मी आवर्जून उल्लेख करतो. आठवीपासूनच तो कविता लिहित होता. त्याचवेळी तो भविष्यकाळात एक चांगला कवी होईल, असे मी त्याला आशीर्वाद दिले होते. तथापि, महाविद्यालयीन शिक्षण आणि कौटुंबिक समस्या यामुळे त्याचं काव्यलेखन खंडित झालं आणि त्याचा माझ्याशी संपर्क तुटला. आश्चर्य म्हणजे, जवळ जवळ साठीच्या उंबरठ्यावर असताना दोन महिन्यापूर्वी तो माझ्या घरी आला तो स्वत:च्या काव्यसंग्रहाचं हस्तलिखित घेऊन, त्याला प्रस्तावना लिहिण्यासाठी!

प्रदीर्घ कालावधीनंतर लिहिलेल्या या कविता वाचताना मला प्रसिद्ध इंग्लिश कवयित्री एमिली लोवेल यांनी व्यक्त केलेले विचार आठवले. त्या लिहितात, 'कवीचं बोधपूर्व मन किती काळजीपूर्वक व काटकसरीनं कार्य करतं याचा मला अनुभव आहे. एखादी कल्पना माझ्या मनात सहजपणे येऊन जाते. ही कल्पना चांगली आहे, असं मी ठरवते. हे ठरवल्यानंतर मी त्यावर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

फारसा विचार करत नाही. पोस्टाच्या पेटीत पत्र टाकावं तशी ती कल्पना माझ्या बोधपूर्व मनात टाकून देते. सहा एक महिन्यांनी माझ्या मनात शब्द येऊ लागतात. माझा खाजगी वाक्यप्रयोग करुन बोलायचं झाल्यास तिथं कविता असते. 'रमेशच्या बाबतीत असंच काहीसं घडलं असावं, त्याचा मूलभूत पिंड कवीचा असल्यामुळे. एखादी कल्पना मनात आल्यानंतर त्यानं त्याचा संचय बोधपूर्व मनात केला असेल आणि योग्य वेळी त्या शब्दरूपात साकार झाल्या. त्याच या कविता. मला असं वाटतं, याचं उत्तर त्याच्याच एका कवितेत मला आढळलं -

आयुष्याची पानं अलगद उलगडताना
अवचितच कधी गोठलेले क्षण विरघळू लागतात
आणि आपल्या क्षुब्ध डोळ्यांमधून
उसळून येतात, विचारांचे तप्त ज्वालामुखी (वास्तव आयुष्याचे)

आयुष्याच्या संक्रमण काळातील हा उदासपणा त्याच्या काही कवितांतून प्रकर्षानं जाणवतो. उजेडवाटा फुलल्या तरीही हा अंधारयात्री कसोशीनं पेललेलं आपलं गळकं आभाळ डोक्यावर घेऊन जीवनाच्या काटेरी वळणांच्या पायवाटेवरुन अख्ख्या जगाचा पसारा तुडवत चाललेला असतो. हिरव्या जाळीत चंद्र मात्र अंधारात बुडणाऱ्या आभाळात रडत राहतो.

निरर्थकाचे पक्षी जेव्हा भरारी घेतात तेव्हा त्यांच्या अस्तित्वाला अर्थच उरत नाही. असं अर्थावाचून जगणं त्याला जाळत राहतं, पण ते त्याच्या दु:खाच्या ज्वाळांत विरघळत राहतं. मात्र, तोपर्यंत तो आपल्या 'अनंत यातना अनवरतपणे भोगत राहतो.' (अस्तित्वाचा शोध)

मात्र दु:खाचा आलेख रेखाटताना 'मी'असा उल्लेख कवीच्या काही कवितांमध्ये आला असला तरीही त्यामुळे हे दु:ख फक्त स्वत:पुरतंच मर्यादित न राहता सभोवतालच्या समाजाकडे, माणसांकडे डोळसपणे पाहणारं आहे, याची प्रचिती अनेक कवितांतून येते. उदाहरणार्थ -

जगत जगत जळणं म्हणजे जगणं नव्हे
ती तर नुसती जगण्याची पराकोटीची धडपड

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

आणि दु:खांच्या फोलपटांत आपलं मरण शोधत फिरणं असतं
(आंधळी कोशिंबीर)

यामुळेच केवडा कितीही सुगंधी असला तरी त्याची धार गळा कापायला पुरेशी असते याची त्याला जाणीव आहे. 'इथल्या काळ्या मातीच्या गंधात ज्याचा घाम वितळून गेलाय, ज्यानं कित्येक दिवसांची भूक आपल्या खपाटीला लागलेल्या पोटात साठवून ठेवली आहे, अशा शेतकऱ्याची व्यथा, तडफड आणि आत्महत्या यावर रोखठोक प्रकाशझोत टाकणारी 'मातीतला माणूस' ही कविता तर अप्रतिम उतरली आहे. 'तो जगतो आहे 'या कवितेत विटक्या डोळ्यांच्या कॅमेऱ्यातून जगाकडे पाहणाऱ्या आजच्या तरुणाची व्यथा साकार करताना झिजलेल्या चपलांना पायांतून ओढत चालताना रस्ते गहिवरुन जातात, चणेवालाही त्याच्या अंगावर थुंकतो आणि तो स्वत:च नवा चणेवाला होऊन कसा जगत राहतो, याचं भीषण वास्तव शब्दबद्ध केलेलं आहे. 'विरक्त' या कवितेत स्वत:चं स्वत:च्याच अंगावर विखुरलेलं वर्तमान तो आरपार पाहत राहतो. विरक्तपणे जगताना तो कितीही विटला तरी त्याची आत्ममग्न पावलं काळावर मात करून 'मेंदूतल्या विचारगर्भ उल्कांची रेखीव नक्षी संचिताच्या आभाळावर कोरण्यासाठी' पुढे पुढे पडतच राहतात. रमेशच्या 'मुक्त गहिवर' मधल्या बहुतेक सर्व कविता मला अतिशय भावल्या आहेत.

वेलके व वारन हे समीक्षक म्हणतात, 'कविता म्हणजे विवक्षित अनुभव अथवा अनेक अनुभवांची बेरीज नसते. ती अनुभवाचं सूक्ष्म शक्तिशाली कारण (Poetical cause of experiences) असते. आपण ज्याला जीवन म्हणू शकतो, असं काहीतरी तिच्यात असतं या दृष्टिकोनातून या कवीनं अशा जीवनाचा शोध व्यापक स्वरूपात आपल्या कवितांतून घेतलेला आढळतो. जीवनाचा हा शोध घेताना त्याचा शोक दुरितांसाठी गहिवरुन येतो. 'गाणे चैतन्याचे' गातानाही 'सरसर झरते माणूसपण हे, निवांत सरणाच्या वाटेवर' ही त्याची व्यथा 'वाट आहे गोठलेली माणसांच्या वेदनांनी, वादळाचे गीत गाती सूर ते घोटून कोणी' अशा तऱ्हेनं सादर करताना तो पोटतिडिकेने लिहितो,

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

ताल हे बेताल झाले झोकणारे डोलती
अंतरीच्या या स्वरांना छेडणारे सोबती (मैफल)

आणि मग फुलाफुलांतून ‘वरात माझी निघण्याआधी’ कुणाकुणाच्या मनात काटे खुपले होते हा प्रश्न त्याला व्याकुळ करतो. मानवी जीवनातल्या सुखदु:खाचा शोध घेताना हे दु:ख अधिकाधिक व्यापक होत जाते. मोठमोठी धेंडं माजलेली असताना सामान्य लोक कसे गांजले जातात याचं त्याला जाणवणारं दु:ख काळजाला भिडणारं कसं आहे, ते बघा-

झिजली काया झिजली हाडे
विरली माया निजले वाडे
नियतीच्या दारात गायले
सरणावरचे मरण पवाडे (मोक्ष)

‘मरताना जीवन हरले मरणास जिंकण्याआधी’,‘रडणे केवळ भासच असतो, दिगंत होऊन मरणही मरते’, ‘नियतीच्या दारात गायले, सरणावरचे मरण पवाडे’, मरणाच्या अशा उल्लेखांबरोबर

दरवळ कसला हा जगण्याचा
मरणाच्या दारावर विरतो
सरणावरची तिरडी झटकून
इथे अनामिक आत्मा सरतो (अमूर्त छाया)

या काव्यपंक्ती वाचताना मी अंतर्मुख झालो. मी सुरुवातीला उल्लेख केल्याप्रमाणे रमेश प्रदीर्घ काळ ज्या प्रतिकूल परिस्थितीशी झुंज देत होता, त्यामुळे त्याच्या वैफल्यग्रस्त मनात स्वत:च्या मरणाचे विचार पिंगा घालत होते. ‘अंकुर’ या कवितेत ‘कणाकणातील जीवनगाणे विरून गेले क्षणाक्षणाला मरण चहुकडे भरून आलं’ असं म्हणतानाही त्याला जगण्याची आशा आहे म्हणून ‘नका मालवू दीप चिमुकल्या वातीसाठी’ अशी विनंती तो करतो. उदासिनतेबरोबर हाही विचार त्याच्या कवितांतून व्यक्त होणं स्वाभाविकच आहे. कवीच्या मनाच्या अबोध भागात काव्यनिर्मितीची पाळंमुळं असू शकतात. या अज्ञात भागात संग्रहित झालेल्या गोष्टी नकळत होत

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

असतात. वस्तुत: काव्यनिर्मिती हा कवीचा स्वत:चा व्यक्त झालेला एक विशिष्ट अनुभव असतो. मर्ढेकरांना प्रत्येक लिखाणात एक अनुभूती किंवा अनुभूतींचा गुच्छ, पॅटर्न व्यक्त झालेला असतो, असं वाटतं. कविता किंवा वाङमयकृती ही संभवनीय घटनांची सरळ सरळ माळ नसते, तर भावनात्मक लयाची केंद्रपूर्ण आकृती असते. या दृष्टिकोनातून या कवीच्या स्वत:च्या अनुभूतींचा पॅटर्न त्याच्या कवितांत उतरणं स्वाभाविकच आहे.

तथापि, दु:खाच्या डोहात बुडालेला हा कवी आपल्या आयुष्याच्या उत्तरार्धात त्या डोहाच्या काठावर बसून चिंतन करताना दिसतो. मात्र, यामुळेच जन्मापूर्वीच त्याला सोडून गेलेली त्याची कन्या 'लेक ती माझीच होती' या कवितेत 'कोवळी ती कोंब होती, पापणीतील थेंब होती' या शब्दांतून साकार होते. मात्र, या सर्व प्रसंगांवर मात करुन 'गाणे चैतन्याचे' गाताना तो लिहितो -

पसरत जाई दिशादिशांनी
अनवट गाणे चैतन्याचे
लाख दिव्यांतून आनंदाच्या
तेज साजरे चराचरांचे

रमेशच्या मनोवृत्तीत व कवितेत झालेलं हे सुखद परिवर्तन म्हणजे 'नादब्रह्म' कवितेतून साकार होणारा 'ताल, सुरांचा संगम हा तर, सुखद सोहळा आनंदाचा' असाच आहे!

'प्रेम गहिवर' मधील प्रियेची ओढ व तिच्या विरहाची धगही जाणवणारी आहे! तिच्या गोजिऱ्या गळ्यात खुलणारं गीत आणि तिच्या सहवासात दिशादिशांत पाझरणारी हवा, तिच्या नेत्रसोहळ्याने बहरुन आलेले प्रीतिचे सूर या प्रतिमा काहीशा सांकेतिक वाटतात, तरी कवितांतून व्यक्त होणारी प्रणय भावना ठाकठीक आहे. दुसरीकडे तिची' विरह वेदना उरी बोचते /व्याकुळ गाणे निवांत गाते' अशा तऱ्हेनं व्यक्त करताना तिच्या अस्तित्वाशिवाय त्याला साऱ्या जगाचं अस्तित्व शून्यवत भासू लागतं. हा विरह त्याला असह्य होतो. 'वंचनेच्या या महाली, शांत जळते वेदना ही' अशा मन:स्थितीत तो स्वत:लाच पारखा होऊन बसतो. 'प्रेमशिल्प' या कवितेत 'अचानक आलेल्या

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

पावसासारखी' तिची आठवण त्याला येते. ही प्रतिमा खूपच अर्थपूर्ण वाटते. मग रक्तगर्भ वेदनांचं आभाळ त्याच्या उदासवाण्या काळजात भळभळत राहतं अखेर त्याच्या 'मनातल्या लेण्यात कोरलेलं तिचं प्रेमशिल्प कठोर जगातल्या वादळमायेत' विरघळून जातं. तरीही प्रेम ही मानवी जीवनातील उत्कट अवस्था आहे. विरहातून प्रेम अधिकच वृद्धिंगत होत जातं याचा सुखद प्रत्यय पुढील काव्यपंक्तीतून येतो -

तुझे स्पर्श गात्रांत रमती दिवाणे
बहरुन यावे असे रोज गाणे
अशा शब्दांतून उतरलेली प्रणय भावना लोभस वाटते.

'श्रावण गहिवर'मध्ये नाजूक, कोवळ्या, प्रासादिक शब्दांतून श्रावणातील निसर्ग साकार करण्यात या कवीला लाभलेलं यश कौतुकास्पद व देखणं आहे. या दृष्टिकोनातून 'बहर', 'पाऊसगाणे', 'श्रावणसोहळा', या कविता अप्रतिम उतरल्या आहेत. कोवळ्या गवताच्या पात्यावरलं ओलं दंव,गंधणाऱ्या मातीत अंकुरणारं नवं बीज, पावसातलं झिम्मड गाणे, अधीर मनाचे गूज सांगणारे पाऊसगाणे अशी सुरेख वर्णनं वाचताना 'श्रावण सोहळा' ही कविता एका वेगळ्या उंचीवर नेणारी आहे. भिरभिरणारी रानपाखरे, निसर्गातला पडघम, गुलमोहराने सजवलेली वाट, मृदगंधाने बहरलेली रात्र अशा समर्पक शब्दांतून श्रावणाचं सौंदर्य वर्णन करताना तो शेवटी लिहितो -

उनसावली खेळ खेळुनी
उधाणवाटा दंग जाहल्या
क्षितिजावरल्या इंद्रधनुचे
वेड लाविले कुणी जगाला (श्रावण सोहळा)

कवीची सूक्ष्म निरीक्षण शक्ती व कल्पनाशक्ती यांचा सुरेख मेळ या कवितांतून दिसून येतो.

गझल या काव्यप्रकाराचा कवीनं अधिक सखोल अभ्यास करणं आवश्यक आहे. तरीही या संग्रहातील गझलांतून जाणवणारी त्याची वैचारिक प्रगल्भता प्रशंसनीय आहे. जगण्याचे ओझे झाले असतानाही तो जगण्यातच गुंतून जातो. लढत लढत जगताना तो मरणाला विसरून जातो.यापूर्वी मरणाचा

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

वारंवार उल्लेख करणारा कवी इथं मरणालाच विसरून जातो हे सुचिन्हच मानायला हवं. अनिवार भावनांचे हुंकार अंत:करणात साठवून माणसांच्या रक्तात त्यानं विश्वास साधले आहेत. माणसं आपली असोत की परकी असोत, त्यांच्याशी त्यानं रक्ताचं नातं जोडलं आहे,तरी त्याच्या संक्रमण काळात जीवनाचा डाव खेळताना तो हरला असतानाही 'दिनरात चांदण्यांना गगनात वेधले मी'(काट्यात वाट माझी), असा सकारात्मक विचार त्याच्या मनात डोकावतो. 'जा सये तू', 'वरात माझी निघण्याआधी' या गझला अप्रतिम उतरल्या आहेत.

कवीचं स्वत:चं जीवन जसं महत्वाचं असतं, तसंच त्याच्या सभोवतालच्या सामाजिक, राजकीय जीवनाचंही प्रतिबिंब त्याच्या कवितेत पडलेलं असतं. या बदलत्या जीवनापासून तो दूर राहू शकत नाही. या भ्रष्ट जगात सामान्य माणसाचं जीवन भरडून निघतंय. कुणाला उपकारांची जाणीवच नाही. या परिस्थितीवर झगझगीत प्रकाशझोत टाकताना कवी पोटतिडिकेनं 'उन्हाला रोखतो आम्ही' या गझलेत लिहितो-

'दुकाने थाटली त्यांनी उधारी झेलतो आम्ही
अमीरी चाटली त्यांनी भिकेला लागलो आम्ही'

आपल्याशी कृतघ्नतेने वागणाऱ्या माणसांविषयी हा कवी विषण्णपणे लिहितो -

फुलाफुलांतून वरात माझी निघण्याआधी
कुणाकुणाच्या मनात काटे खुपले होते (वरात माझी निघण्याआधी)

चांगली कविता वाचणं हा एक आगळा वेगळा आनंद आहे. अशी कविता वाचताना तिच्यातील काही शब्दांमुळे मन:चक्षूंसमोर काही वस्तूंची, व्यक्तींची, घटनांची चित्रं तरळत असल्याचा अनुभव येऊ शकतो. अशी चित्रं म्हणजेच मानसिक प्रतिमा. एफ.सी.प्रिस्कॉटनं म्हटलं आहे की, 'कवी स्फूर्तीच्या क्षणी फक्त मूर्त प्रतिमाच पाहू शकतो'. म्हणूनच 'प्रतिमा' ही विशुद्ध काव्याची भाषा आहे. प्रतिमा व भाव एकत्र आणण्याची शक्ती फक्त कवीच्याच ठायी असते. याच शक्तीचा उल्लेख कोलरिजनं कल्पनाशक्ती असा केला आहे. सारांश वाचकांच्या डोळ्यांसमोर हुबेहूब दृश्य उभं करण्याची किमया कवी

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

करू शकतो. या संदर्भात हा कवी बऱ्याच प्रमाणात यशस्वी झाला आहे, असं मला वाटतं. नमुन्यादाखल एक-दोन उदाहरणं पाहू -

हिरव्या जाळीत दडणारा चंद्र मात्र
अंधारात बुडणाऱ्या आभाळात रडत राहतो
आपल्या चित्कलेला तेजाळून घेत (अंधारयात्री)

किंवा

तुमच्या रथाची पिचकलेली चाकं
जीवनाच्या महामार्गावरच्या मेगाब्लॉकवर कधी रुतून बसतील
ते तुम्हास कळणारही नाही (रथ जगन्नाथाचा)

या दोन्ही उदाहरणांत प्रतिमा व भाव एकत्र आणून त्या त्या प्रसंगाचं हुबेहूब चित्रं वाचकांच्या दृष्टीसमोर उभी करण्यात यशस्वी झाला आहे. कवीला जाणवलेल्या संवेदनांचे सर्व स्पर्श या संग्रहातील बहुतेक कवितांतून शब्दांकित झालेले दिसतात. अर्थात् ते सारख्याच प्रमाणात आहेत, असं नाही. तसेच या कवीवर कुसुमाग्रज, ग्रेस, आरती प्रभू, सुरेश भट या कवींचा प्रभावही जाणवतो. प्रत्येक कवीच्या प्रारंभीच्या कवितांबाबत ही प्रक्रिया स्वाभाविकपणे घडतेच. त्यामुळे या कवितांचं मोल कमी ठरत नाही. शिवाय रमेशनं कोणत्याही कवीच्या कवितांची नक्कल केलेली नाही. तो ज्या खडतर परिस्थितीतून गेला, त्यामुळे त्याच्या काही कवितांमध्ये उदासिनता आणि गूढताही आली आहे. त्याच्या संवेदनप्रवृत्तीला मिळालेली कल्पनाशक्तीची जोड, शब्दांचे न्यास, प्रेम व निसर्ग कवितांमध्ये आलेली शब्दांची कोवळीक आणि अन्यायावर प्रहार करताना आलेला परखडपणा, गीतकाव्यातील ताल व लय, मुक्तछंदातील आकृतिबंध हे मला अतिशय भावले आहेत.

रमेश सावंत याच्या सर्व कवितांत त्याची जीवनानुभूती आणि कल्पनाशक्ती यांचा मेळ साधला गेल्यामुळे त्यांत एक प्रकारचा ताजेपणा व रसरशीतपणा आला आहे. स्वत:च्या आयुष्यातील अनुभव, सभोवतालच्या वास्तवातील भेदकता, उत्कट प्रणयभावना आणि निसर्ग सौंदर्य यांचा सुरेख मिलाफ झालेला हा त्याचा पहिलाच कवितासंग्रह लक्षणीय ठरला आहे. त्यात कृत्रिमता

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

किंवा अतिशयोक्ती आढळत नाही. मातीत जिरणाऱ्या थेंबांमधून चहुदिशांना फुटणाऱ्या त्याच्या अस्तित्वाच्या कोंबामध्ये तो आपल्या जगण्याचा पसारा शोधतो आहे. कलियुगात हरवलेल्या पांडवांसाठी एक 'नवे महाभारत' घडवण्याची जिद्द त्याच्या ठायी आहे. त्याची ही आकांक्षा परिपूर्ण होऊन त्याची कविता मोरपिसाऱ्याप्रमाणे पूर्ण फुलून यावी अशा त्याला माझ्या हार्दिक शुभेच्छा! या शुभेच्छाही त्याच्याच शब्दांत-

कृष्णकलेने झाकलेल्या सूर्याच्या साक्षीनं
चेतव आपलं तेज आणि वेध घे आजच्या कौरवांचा
चल, उचल तुझी लेखणी!

बाळ राणे
१३ बी, सेंट्रल पार्क,
विरार (पश्चिम), ४०१ ३०३.
९९६०४९६५६८
इमेल : info@saahityicbalrane.com

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

मन गहिवर

रसिकजनहो,

'गहिवर' या माझ्या पहिल्यावहिल्या कवितासंग्रहाची शब्दफुलांनी भरलेली ओंजळ आपल्याला सादर करताना मन गहिवरुन येतंय. मला अजूनही आठवते की बालपणी कुर्ला येथे शाळेत शिकत असताना बाळ राणे सरांच्या 'शुभदा क्लासेस' मध्ये आयोजित केलेल्या कवितालेखन स्पर्धेत सरांनी माझी कविता निवडली होती व माझ्यातल्या काव्यबीजाला हेरलं होतं. पण नंतर राणे सरांशी माझा संपर्क तुटला आणि कोवळ्या वयात अंकुरलेलं माझं हे काव्यबीज पुरतं फुलण्याआधीच कोमेजलं होतं. आयुष्यभर मुंबईच्या महानगरीय जगण्याच्या धावपळीत थकलेली माझी पावलं आता कुठे कवितेच्या या वळणावर येऊन थोडी भारावूनच सावरली आहेत. वयाची साठी जवळ आलेली असताना भोवतालच्या जीवनाकडे कविमनाने पाहताना बरंच काही जाणवायला लागलं आणि मनातल्या भावनांना पुन्हा एकदा चालना मिळून शब्दांच्या फुलांनी कवितांचे मळे फुलवायला सुरुवात केली.

सर्वप्रथम वर्ष २०१० मध्ये कोकण मराठी साहित्य परिषदेच्या देवनार शाखेने आयोजित केलेल्या काव्यवाचन स्पर्धेच्या अंतिम फेरीत काव्यवाचन करण्याची संधी मिळाली. यानंतर मात्र मैत्रेयी फाऊंडेशन, मुंबई, कवितांगण -गोरेगांव, अक्षरधन -बोरिवली, एकता कल्चरल अकादमी, अक्षरगंध-विलेपार्ले (पूर्व), शेतकरी साहित्य परिषद -आटपाडी, अत्रे कट्टा- गोरेगांव, दादर सार्वजनिक वाचनालय, नवोदित साहित्य संमेलन, बारामती, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ अशा निरनिराळ्या संस्थांनी आयोजित केलेल्या कवितावाचन व काव्यलेखनाच्या स्पर्धा व कार्यक्रमांतून मी भाग घेतला व रसिकांचा प्रतिसाद मिळविला. माझ्या कवितेचा हा सर्जनशील प्रवास

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अविरत चालला आहे. गेल्या वर्षी यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाच्या एम.ए.(मराठी) प्रथम वर्षाचा अभ्यास करताना कुसुमाग्रजांची समग्र कविता अभ्यासायची संधी मिळाली. यामुळे कवितेच्या साधनेचे मी एक व्रतच घेतले आणि झपाटल्यासारखे ग्रेस, वसंत आबाजी डहाके, नामदेव ढसाळ, नारायण सुर्वे, कुसुमाग्रज, सुरेश भट, पु.शि.रेगे अशा विविध नामवंत कविंच्या कवितांचे व त्यांच्या समीक्षांचे वाचन केले. यामुळे माझ्या काव्यगंगेच्या प्रवाहात निरंतर भर पडत गेली व विविध राज्यस्तरीय काव्यस्पर्धांमधून ७ पुरस्कार मिळाले. शेतकरी साहित्य परिषद (इर्जिक) यांनी शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येवरील 'मातीतला माणूस' या माझ्या कवितेस कविवर्य गदिमांच्या जन्मस्थळी त्यांच्या जन्मतिथीला बोलावून प्रथम पुरस्काराने गौरविले ज्यामुळे माझा आत्मविश्वास दुणावला. त्याचबरोबर गेल्या वर्षी (२०११) च्या अधिष्ठान, कलमंच, चैत्राली, अनामिक, दरवळ, माणवैभव व नविता या दिवाळी अंकांमधून तसेच 'रविवार महाराष्ट्र टाइम्स' व 'रविवार सकाळ' मधून आणि या वर्षी 'अस्वस्थ काळजावरचं मोरपिस' या प्रातिनिधिक काव्यसंग्रहात देखील माझ्या कविता प्रसिद्ध झाल्या.

याचदरम्यान मी आपल्यासारख्या बऱ्याच काव्यरसिकांशी माझ्या कवितांबद्दल चर्चा सुरु केली. ज्येष्ठ साहित्यिक व कवी बाळ राणे सर, माझे माजी शिक्षक बाळ सावंत सर, विविध प्रकाशक व साहित्यविषयक संस्था इत्यादींनी मला कवितासंग्रह प्रकाशित करण्यासंबंधी मोलाचे मार्गदर्शन व सहाय्य दिले. विशेषत: या काव्यसंग्रहाचे सुबक पुस्तकरुपात मुद्रण करण्यासाठी इंडिया प्रिंटिंग वर्क्सचे श्री. आनंद लिमये यांचा व या काव्यसंग्रहाचे प्रकाशन करण्यासाठी 'स्मित प्रकाशन' यांचा तसेच या कवितासंग्रहाला साजेशा, सुंदर व विलोभनीय मुखपृष्ठाची निर्मिती करणाऱ्या सुप्रसिद्ध सुलेखनकार व चित्रकार श्री. कमल शेडगे यांचा मी शतश: ऋणी आहे. 'ऋण गहिवर' मध्येही अशा काही व्यक्ती व संस्थांचा उल्लेख मी कृतज्ञतापूर्वक केला असला तरीही याव्यतिरिक्त हा गोवर्धन पर्वत उचलण्यासाठी ज्या ज्या व्यक्तींचे अमोल सहकार्य लाभले आहे त्या सर्वांचे मन:पूर्वक आभार. या सर्वांच्या सहयोगाचा सुखद परिणाम म्हणजे माझ्या संवेदनशील कवीमनाला स्फुरलेल्या मुक्त

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

छंदातील कविता, गीते व गझलांचा समावेश असलेल्या ८८ काव्यरचनांचा 'गहिवर' हा कवितासंग्रह होय.

मला जाणीव आहे की कवितेच्या या खडतर वाटेवर मला अजून बराच मोठा पल्ला गाठावयाचा आहे आणि मला रसिक वाचकांच्या अपेक्षापूर्तीसाठी भरपूर काव्यसाधना करावी लागणार आहे. माझ्या कवितेच्या प्रवासाच्या या वळणावरुन मागे वळून पाहताना मला गदगदलेल्या अंत:करणाने आणि गहिवरल्या मनाने आभार मानावयाचे आहेत ते माझे ऋषितुल्य गुरु आणि ज्येष्ठ साहित्यिक श्री. बाळ राणे सर यांचे. वयाच्या ऐन पंचविशीत त्यांच्यावर ओढवलेल्या अपंगत्वाच्या दुर्धर आजारानेसुद्धा त्यांची आभाळाला गवसणी घालण्याची उमेद हरपली नाही. अगतिक न होता काळाशी आणि आयुष्याशी अविरत झुंज देऊन त्यांनी आपली 'आभाळवाट' आपल्या 'दुर्दम्य' आकांक्षेने चालती ठेवली व जीवनाच्या 'महासागरा'तील काव्याचे 'दवबिंदू' वेचून ते अक्षरश: 'आयुष्य नावाचं महाकाव्य' जगले. आपल्या साहित्यातून 'अमुचा पेला दु:खाचा' असं सांगताना देखील रसिकांच्या मनांचा 'अंतर्वेध' घेत त्यांनी आपल्या दु:खाश्रूंना आवरतं घेतलं आणि मराठी साहित्यजगतात आपली अशी एक 'नवी दिशा' निर्माण केली.

श्री. बाळ राणे सरांना जेव्हा मी माझ्या काव्यसंग्रहाची प्रस्तावना लिहिण्याची विनंती केली तेव्हा त्यांनी मला केवळ आपला विद्यार्थी म्हणूनच नव्हे, तर माझ्यातील एका अंकुरत्या कवीला जी प्रेरणा आणि आशीर्वाद दिलेत त्याबद्दल त्यांचा मी कायमचा ऋणी राहीन कारण हे ऋण फिटण्याच्या पलीकडचे आणि शब्दांत न सांगता येणारे आहेत. तरीदेखील माझा हा शब्द गहिवर ज्येष्ठ साहित्यिक श्री. बाळ राणे सरांना सादर करतो -

'बाळपणी कवितेचा अंकुर
मनात रुजवून तुम्हीच दिधला
कृतज्ञतेने सादर करतो
गहिवर शब्दांचा हा पहिला'

मानवी जीवनातील आणि त्याच्या भोवतालच्या निसर्गातील सौंदर्य, माधुर्य, लय, ताल, गीत, संगीत, आनंद, दुख, भाव आणि भावना, वेग आणि आवेग

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

या सगळ्यांचे चित्रण माझ्या कवीमनातून उत्कटपणे यात शब्दबध्द केलं गेलंय. मला आशा आहे की आपण या काव्यसंग्रहातील सगळ्या कवितांचा तसेच गीते व गझलांचा समरसून आस्वाद घ्याल. अंत:प्रेरणेने स्फुरलेल्या या सर्व कवितांतून माझ्यातल्या एका संवेदनशील कवीला वेळोवेळी शब्दांतून मी व्यक्त करीत गेलो आणि हा शब्द गहिवर आकाराला आलाय. हा मानवी जिवांच्या वेदना व संवेदनाचा वेध घेणारा व हजारो डोळ्यांतल्या आसवांचं देणं फेडण्याचा जो प्रयत्न मी 'गहिवर' या माझ्या पहिल्या काव्यसंग्रहातून केलाय तो मराठी काव्यरसिकांनी कृतार्थ करावा, हीच माझी या क्षणाची अपेक्षा आहे. अखेरीस माझ्याच एका कवितेतील शब्दांतून तुम्हाला पुन्हा एकदा सांगावेसे वाटते -

'हा उत्सव आनंदाचा
ना केवळ अक्षरमेळा
वेदना मनाच्या लिहितो
घन क्षितिजावरचा भोळा'

रमेश सावंत

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अनुक्रम

मुक्त गहिवर

१. चिन्मय आभाळाची पायवाट
२. अंधारयात्री
३. मनातल्या तळघरात
४. अधांतरी
५. क्षितिज अपार
६. जत्रा
७. हरवलेली पावले
८. चांदरात
९. आंधळी कोशिंबीर
१०. आदिमाया
११. नवे महाभारत
१२. हे शब्दांच्या उल्के
१३. भावूक रान
१४. अदृश्य भावनांची वहिवाट
१५. अस्तित्वाचा शोध
१६. उध्वस्त
१७. आभास महानगरीय जगण्याचा
१८. अथांग
१९. सहस्त्रधारा
२०. वास्तव आयुष्याचे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

२१. पानगळ
२२. दूरचा तारा
२३. संचिताच्या रेषा
२४. गाथा
२५. आमच्या सातबाराची विफल कहाणी
२६. सायबर खेळी
२७. काळोख
२८. विरक्त
२९. रांग
३०. रथ जगन्नाथाचा
३१. नि:श्वास
३२. तो जगतो आहे
३३. दहशत
३४. समाधी
३५. मातीतला माणूस
३६. आत्मभान

गझल गहिवर

१. वरात माझी निघण्याआधी
२. अंगार माझे बोलणे
३. तुझे लाजणे
४. चेहरे नवेनवेसे
५. सूर गजलेचे
६. काट्यांत वाट माझी
७. उन्हाला रोखतो आम्ही
८. जा सये तू
९. या घडीच्या जीवनाला
१०. रूजुवात
११. सजून येती सूर कोवळे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

प्रेम गहिवर

१. धुंद
२. तुझेच केवळ भास मनातील
३. हळुवार क्षण
४. साद
५. स्पर्शगंध
६. नखरेल अदा
७. ध्यास
८. व्याकुळ
९. प्रेमशिल्प

गीत गहिवर

१. सूर्यफुलांसम जगण्यासाठी
२. गहिवर
३. निराधार
४. आभाळाचे देणे
५. परी गोड तू
६. असे जिव्हाळे
७. गाणे चैतन्याचे
८. अनामिक
९. अर्थगर्भ एकांती
१०. जागर नव्या युगाचा
११. मरणास जिंकण्या आधी
१२. लेक ती माझीच होती
१३. नादब्रह्म
१४. गीत माझे धुंद झाले
१५. ताल -बेताल
१६. तुझ्याच रंगी
१७. अमूर्त छाया
१८. अंकुर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

१९. कवितेच्या वाटेवर
२०. मैफल
२१. काजळमाया
२२. मोक्ष
२३. कृष्ण बावळा
२४. ऋतू

श्रावण गहिवर

१. बहर
२. पाऊसगाणे
३. दिनमान
४. सल फुलते ती
५. माया
६. श्रावण सोहळा
७. झुलवा
८. शब्द शब्द भिजताना

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

मुक्त गहिवर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

चिन्मय आभाळाची पायवाट

माझ्या मनाच्या विषण्ण गाभाऱ्यात
दरवळत असतो तुझ्या चोरपावलांनी येण्याचा गंध
तेव्हा पापण्यांच्या आडून डोकावणाऱ्या नास्तिकतेला
माझ्या आस्तिक आसवांमध्ये बुडताना पाहतो
आणि तुझं निराकार स्वरुप ''अहं ब्रह्मास्मि'' म्हणत
या नश्वर विश्वाच्या पसाऱ्यात विलय होण्यासाठी
माझ्या साकार देहात पसरत जातं

तुझ्या अगोचर अस्तित्वाचे गहनगंभीर घंटानाद
माझ्या नसानसात घुमत राहतात
अन दूरवरच्या निरामय आभाळात विरून जातात
तेव्हा तुझ्या अगतिक चरणांवर वाहिलेल्या फुलांमधून
फुलत राहते माझी नास्तिक भक्ती
अनामिक वारकऱ्यांनी गायलेल्या
उर्जस्वल अभंगांतून उमटणाऱ्या आर्त वेदनेसारखी

आता माझी बहकणारी नास्तिकता पाठुंगळीला मारून
तुझ्या विस्तीर्ण चिन्मय आभाळात
कोरलेल्या पाऊलवाटांवरुन चालताना
मी शोध घेतोय अनंतकाळ अनाहतपणे
माझ्या आणि तुझ्यातल्या पुलाचा
जो दिसत नाहीये माझ्या डोळ्यातल्या सजल भावनांना

(एकता कल्चरल अकादमीतर्फे आयोजित राज्यस्तरीय काव्यवाचन स्पर्धेत प्रथम पुरस्कारप्राप्त कविता)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अंधारयात्री

उजेडवाटा फुलल्या तरीही
आपण सगळे अंधारयात्री
कसोशीनं बेतलेलं आपलं गळकं आभाळ
डोक्यावर घेऊन चाललेले असतो

डोंगरातल्या म्हातारीसारखी
वेडीवाकडी चालणारी
जीवनाच्या काटेरी वळणांची पायवाट
अख्ख्या जगाचा पसारा तुडवीत
दिशांना बांधून घेत पळत असते

तरारुन फुटलेलं तांबडं
आसमंतात पसरायच्या आधीच
जगण्यातल्या कष्टांनी अंगांगावर गोंदलेली मातकट रेखाटनं
अवघ्या आयुष्याची मशागत करुन पसार होतात

तेव्हा अस्तमान सूर्याच्या नजरेत भरणारी काळरात्र
अमवासेला दटावत पुन्हा अंधारून येते
आणि आपला कुजका संसार पाठुंगळीला घेऊन
विरघळतो सगळा परिसर
दु:खांच्या कभिन्न काजळीत

हिरव्या जाळीत दडणारा चंद्र मात्र
अंधारात बुडणाऱ्या आभाळात रडत राहतो
आपल्या चित्कलेला तेजाळून घेत

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

मनातल्या तळघरात

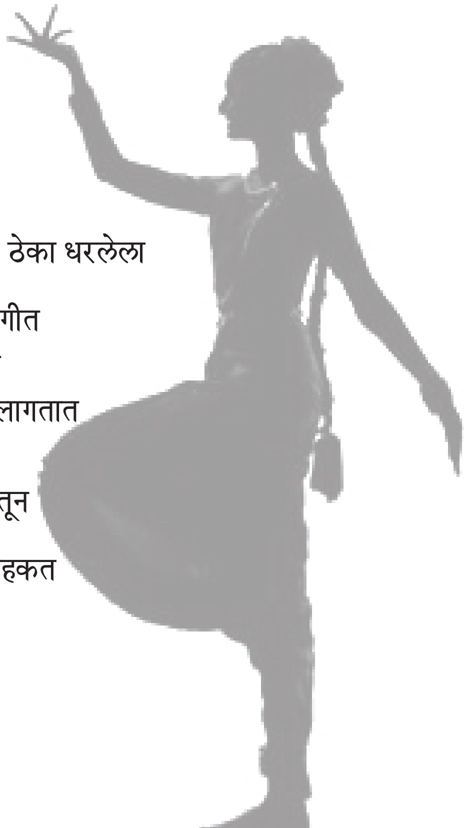

बेफाम नाचून पैंजण थकलेले
पावलांनी मात्र अजूनही रुणझुणत्या तालावर ठेका धरलेला

सारंगीवरच्या बोटांमधून विरघळत येणारं संगीत
जेव्हा वाजायला लागतं मनातल्या तळघरात
तेव्हा तिथे साचलेली अक्षरफुलं फुलायला लागतात
आणि चोहोकडून येणारे निषादाचे स्वर
डोकावतात पडद्याआडूनच्या राजस डोळ्यांतून

तिथला एक एक क्षण थबकत, घुटमळत, बहकत
मैफलीत दंगलेल्या लयीत नाचण्यासाठी
पुन्हा एकदा आपल्याच नादात मश्गुल होतो

आणि आसमंत वेडावणारे हे धुंद क्षण
घुसळून टाकतात सर्वकाही
मनातलं मनापासून...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अधांतरी

कळलं होतं मला
की माझं जीवन
माझ्यासाठी नाही आहे
तरीही जगण्याची वांझोटी वासना
पीडत राहीली दररोज

पोटातल्या भुकेसाठी
दाहीदिशा वणवणताना
मनातला वणवा पेटतच राहिला
आणि आभाळ गोठून डोळ्यांत उतरलं तरीही
माझी हताश आसवं साकळली नाहीत जराही

आता रस्ते गुणगुणत चालतात
माझ्या पायांच्या तालावर
आणि हातावरच्या रेषा नाचत राहतात
मनस्वी गाण्यांच्या ठेक्यावर

मात्र गहिवरल्या नजरेमधून
हरवत चाललेल्या गर्दीत
माझ्या दुखावलेल्या भावनांचं
सांत्वन करीत फिरताना
माझ्या आयुष्याची भीक मागतोय मी
जगण्याच्या वाटेवर अधांतरी लटकलेल्या
माझ्याच देहाकडे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

क्षितिज अपार

निजली पहाट
भिजली वाट
थिजली झाडे
चांदणडोही

डोळ्यात काहूर
काळीज हूरहूर
आकाश भेसूर
वेदनांचे

नक्षत्रे प्राणांत
स्वप्नांच्या देशात
पहारे वनात
अदृश्यांचे

कुजणाऱ्या मातीत
जळणारी नाती
रक्ताचा पूर
भावनेला

वाहत्या दिवसांना
आठवांची साठवण
नेणीवेच्या जगाचे
क्षितिज अपार

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

जत्रा

दरसाल येणारी जत्रा
धुळवड उडवून जाते
हवेत विरणारे क्षण
आठवात साठवून घेते

दमल्या जिवांची गाथा
डफलीत मिसळून गाते
दावणीस बांधल्या दिशांना
चौखूर उधळून लावते

आकाश मोकळे होऊन
चक्रीला भिडायला जाते
हलणाऱ्या वाऱ्याची वेणी
भेलकांडत मातीला मिळते

चमचमत्या किरणांची नक्षी
गाण्यांच्या वाटेला चालते
पोरांच्या खेळांची वाजंत्री
गोजिऱ्या बाहुल्या दावते

काहूर गर्दीला बेफाम
तुफान लोकांचे धावते
सांजेला साजरे चांदणे
नक्षत्र मनात भावते

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

हरवलेली पावले

हळुवार क्षणांचा मोहर
अजूनही अंगभर बहरलेला
दुपारच्या उदासल्या उन्हांनी न्हाऊ घातलेल्या झाडांनी
भिरभिरत धावणाऱ्या वाऱ्याला अलगद झेलून घेतलेलं
कुणाच्या तरी प्रतीक्षेत अंगणात पहुडलेल्या सावल्यांच्या नक्षीवर
मी माझ्या पावलांची रांगोळी घालत चाललोय

जेव्हां येथली चुकार पाखरं देखील वितरागी सूर आळवतील
तेव्हां शहारलेली संध्याकाळ माझ्या अंगणात उतरत असेल
अन् माझ्या उरात न मावणाऱ्या चंचलतेला आवरताना
सूर्यकिरणांचा सडा कोमेजलेल्या फुलांतच ढळेल
तेव्हा मावळत्या दिवसाच्या लाचार नजरेत भरलेलं
कोमल वेलींचं सळसळतं तारुण्य पिण्यास आतुर झालेली झाडे
लाजेनं आणखीनच चूर झालेल्या पानांना फितूर न होता
काळजाच्या आरपार जाणारी उदासवाणी गाणी गात गात
या अंगणात विव्हळत बुडणा-या दिवसाबरोबरच विलयास जातील
तेव्हा काजळलेल्या धूसर सांजेच्या काळोखात
अगतिक, अधीर आणि अनावर होऊन
मी मात्र जागत राहीन
माझ्या अंगणात हरवलेल्या
तुझ्याच पावलांच्या शोधात ...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

चांदरात

या शांत वनातील विस्कटलेल्या झाडांनो
तुमच्या नितळ हळव्या झुलत्या पंखांना कवटाळून घ्या
उन्मुक्त वाऱ्याच्या लहरींवर
निथळत आलेल्या संथ निरव गारव्यात

जेव्हा किलबिलणारी रानपाखरं कशीबशी उडत
तुमच्याच आश्रयास येतील
तेव्हा करवादत पुन्हा भिरकावून द्या
आपली आकाशभरली ओंजळ
येथल्या गर्भसाक्षी तृणांतून उजळत येणाऱ्या
सायंकाळच्या उन्हाच्या कवडश्यांवर

आता ही व्यामिश्र चांदरात विहरताना दिसेल
तुमच्या रुणझुणत्या मनाच्या अंतर्डोहात
जी सत्वर जागत असते
अनवरत पाझरणाऱ्या चांदण्याला स्पर्शून
तुमच्या नजरभेटीस पुन्हा रुजू होण्यासाठी

पहा त्या काजळवातीतल्या मिणमिणत्या प्रकाशात
झिरपत जाणाऱ्या ओढाळ आसवांबरोबर
रिमझिम बरसणारं गाणं दरवळत येईल
जे तुमच्या ओथंबल्या घनव्याकुळ विस्तारातून
फुलत जाणाऱ्या अमृतमयी जगन्मातेला आळवीत राहील
इथल्या मोहमयी धुंदीच्या अधीन होण्यासाठी...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

आंधळी कोशिंबीर

जगत जगत जळणं म्हणजे जगणं नव्हे
ती तर नुसती जगण्याची पराकोटीची धडपड
आणि दु:खांच्या फोलपटांत आपलं मरण शोधत फिरणं असतं

केवडा सुगंधी असला तरी त्याची धार गळा कापायला पुरेशी असते
तसं सुखांचं झालंय वरवरच्या भ्रामक भुलभुलैयात
मनांत भीतीनं कालवाकालव करणारी बेरक्या आठवणींची भुतं
मानगूट सोडायला तयारच नसतात
म्हणून तर माणसं गळक्या बासनांत आपलं अस्तित्व गुंडाळून बसतात
आणि आठवणींचं शेवटचं भूत मानगुटीवरुन उतरायची वाट पाहात जगत राहतात

एकटेपणाच्या भयानं घाबरुन जाऊन तरी त्यांनी काय करायचं?
कारण आता त्यांना या भुतांची पुरी वासलात लावायची आहे
म्हणूनच अश्वमेधाच्या घोड्यांप्रमाणे
दशोदिशांत आपल्या दशेचे चौखूर उधळून
अस्मितेच्या पेटत्या मशालींच्या निर्वेध उजेडात
नशिबाच्या आंधळ्या कोशिंबिरीच्या खेळात
आपल्याच सावल्यांशी लपंडाव खेळत
ते आपलं हरवलेलं संचित शोधीत फिरतात

आणि जीवनाच्या भयाकूळ काळोखात दडलेलं सर्वस्व जपताना
भूतकाळाची भूतं पुन्हा मानेवर बसण्याआधी
या आंधळ्या कोशिंबिरीच्या खेळात
हतबल होऊन आपली अखेरची खेळी खेळतात
समोर दिसणाऱ्या मृत्यूला
आणखीन एकदा हुलकावणी देण्यासाठी...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

आदिमाया

वर्तमानकाळाची पावलं चालताहेत
तिच्याच पावलांवर पाऊल ठेऊन
आणि कलियुगाच्या ओठांवर विलसतंय
तिच्या क्रांतीचं गीत

जिच्या आकांक्षांचा रथ विहरतोय
मनस्वी वाऱ्याच्या लाटेवर
आणि जिचं तेजाळ रूप
बहरत चाललंय
पिढ्यानपिढ्यांच्या तरुणाईत

तिच्या गतीचं भान
गतानुगतिकांना काय ठाऊक असणार
कारण वेगात दौडणाऱ्या बेभान हरिणीसारखी
तिच्या स्वत्वाची चाल
आता जगाला हादरवते आहे

पहा आता पंख फुटलेत
महामहिम राक्षसांनी कोंडून ठेवलेल्या दुर्गेला
आणि ती घेतेय महाभरारी
अस्मितेच्या असीम अवकाशाला गवसणी घालण्यासाठी
आपल्या अजेय बाहूंना सरसावून

कदाचित
हीच असेल महामाया
जी या मायावी दुनियेच्या मायाजालात
आपल्या मायेनं या दुनियेतील अगोचर शक्तींना
दे माय धरणी ठाय करुन
घेईल पुन्हा नवा अवतार
कलियुगातील आदिमायेचा

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

नवे महाभारत

चल, उचल तुझी लेखणी!
लाव तेजस शब्दांचे बाण तुझ्या अमोघ प्रतिभेच्या धनुष्याला
नियतीने जागोजाग पेरलेले शत्रू मारायचेत ना तुला ?
मग अर्जुनासारखा हतबल का होतोयस?
जा मागोवा घेत त्या नतद्रष्ट पावलांचा

तुला ठाऊक आहेच की
जीवनाचा हा खेळ आपल्याच माणसांनी मांडलाय
मग त्यांत हार वा जीत कुणाची का असेना
तुला तर पार्थाप्रमाणे लढायचं आहे

तर मग हो पुढे आणि उचल तुझ्या अस्मितेचे गांडीव धनुष्य
कारण आता कृष्ण नाही येणाराय तुला सावरायला
म्हणूनच त्यांच्या भात्यातल्या बाणांनी तुझे शरसंधान होण्यापूर्वीच
वत्सा, उचल तुझा हात
आणि घे त्यांच्या काळजाचा ठाव तुझ्या लेखणीने

तुला घडवायचंय नवे महाभारत
कलियुगात हरवलेल्या पांडवांसाठी
कृष्ण कलेने झाकलेल्या सूर्याच्या साक्षीनं
चेतव आपलं तेज आणि वेध घे आजच्या कौरवांचा

चल, उचल तुझी लेखणी!

(पूर्वप्रसिद्धि - ‘अस्वस्थ काळजावरचं मोरपीस’ प्रातिनिधिक काव्यसंग्रह)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

हे शब्दांच्या उल्के

(कवयित्री उल्का पाटील यांच्या ' बहर ' या पहिल्या कवितासंग्रहाच्या निमित्ताने)

तू आकाशावर रेघ ओढलीस
डोंगराएवढ्या जिद्दीनं
आणि पेटवलंस अक्षरभान
तुझ्या काळजातल्या विदीर्ण दु:खातून

लिहिलीस तुझ्या जीवनाची गाथा
तुझ्या अगतिक भावनांचे शब्द शब्द जोडून
पण विटली नाहीस जगताना आपलं संचित
जे क्षणोक्षणी तुला छळत होतं
विस्कटलेली मनं दुरुस्त करणाऱ्या
मनस्वी माणसांच्या कारखान्यात

आता पाहतोय मी तुला
सळसळत्या तेजोमय रुपांत
कवितेच्या अवकाशात उन्मुक्त अवगाहन करताना

हे शब्दांच्या उल्के
तुला शतश: अभिवादन

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

भावूक रान

माझ्या शब्दगर्भ वाटांना अनाथ करून
कुठं गेलंय ते इथलं निर्जन रान
जे निष्ठुर क्षणांच्या गजाली सांगत
मरगळल्या मातीत मनसोक्त उगवणाऱ्या
रानफुलांना कुरवाळत होतं

अजाण रात्रींनी घातलेला धुमाकूळ कमी होता म्हणून की काय
चांदणं आभाळभर भरुन ओसंडत होतं
आणि माझ्या डोळ्यांत पडलेलं
अवघ्या विश्वाच्या पसाऱ्याचं प्रतिबिंब
मुकाट तरंगत होतं उध्वस्त स्वप्नांच्या तळ्यात

अनामिक नजरांनी पहारे देताना
जेव्हा उडवून लावली माझी झोप
तेव्हा पहाटेच्या दवबिंदूनी शाकारलेली झाडं
गुमान लवंडत होती क्षितिजाच्या पारावर
उगवत्या सूर्याचं नमन करीत
आणखीन एका खुशाल दिवसात रमण्यासाठी

आता मी बघतोय की
तेजाळ सूर्यकिरणांशी लपंडाव खेळताना
मायाळू भुईत पेरलेलं ओंजळभर अक्षरबीज
कविता होऊन उगवत आहे
माझ्या मनाच्या परिसरात दाटलेल्या भावविश्वातलं
एक भावूक रान होऊन

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अदृश्य भावनांची वहिवाट

कसलेल्या शब्दांतून वाहणारी सुरावट
नुसतीच अदृश्य भावनांची वहिवाट नसते

ती तर कुणाकुणाच्या मनातल्या
मायावी विचारांचे ओझे घेऊन
पायाखाली चिरडत असते
हलाखीच्या क्षणांनी कुरवाळलेली मळवाट

कधी कण्हत, धाय मोकलत शोधत बसते
आठवांच्या धुक्यात हरवलेल्या माणसांना

मात्र मायावी डोळ्यांच्या आडून
ओघळणाऱ्या बुबुळांची होणारी धांदल पाहताना
धास्तावलेल्या नजरा चुकवितात
आपल्याच माणसांचा वेढा

जेव्हा मावळतीला विझणाऱ्या सूर्याला पाहून
उठू लागतात अनोळखी सावल्या पुन्हा एकदा
तेव्हा निराकार मातीच्या घरांतून
काळरात्रीला सलाम करीत
मिटत जाते हतबल झालेल्या जीवांचे
अगोचर आणि अनामिक अस्तित्व

आणि नवख्या दु:खाला कवटाळून
संपवितात ती आपलं दुर्धर जिणं
तेव्हा नाहकच साकळलेल्या अंधारात
परतून येणाऱ्या चांदणसुरांना आळवीत
मनांत कोरलेली मदांध अक्षरं
दिसू लागतात वेडावलेल्या अंधुक क्षितिजावर...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अस्तित्वाचा शोध

आपल्या अस्तित्वाला अर्थच उरत नाही
जेव्हा निरर्थकाचे पक्षी अस्तित्वाच्या आभाळात भरारी घेतात
गतिमान काळाची गरज म्हणूनच केवळ
आपण आपल्या गतीनं धावू पाहतो
आणि गोटीबंद व्याख्यांमध्ये चपखल बसणाऱ्या शब्दांतून
आपलं अस्तित्व साकारायचा अयशस्वी प्रयत्न करतो

वर्तमानास नाकारून जगणं हे जगणंच नसतं मुळी
तरीही आपल्याच निर्ढावलेल्या चष्म्यातून आपलं अस्तित्व आपण शोधत राहतो
पण काळाची थोरवी गाताना अर्थहीन जगण्याचे हिशेब मांडायचे असतात
म्हणूनच अर्थावाचून जगणं हे शब्दांच्या पलिकडच्या वास्तवासारखं कडवं वाटतं
जे जाळतं पण जळत नाही
अन् विरघळत राहातं आपल्या दुखांच्या ज्वाळेत

तेव्हां अस्तित्वाच्या पडद्याआड लपलेल्या मायावी जगासाठी
जोपर्यंत एका सार्थक शेवटाची सुरुवात होत नाही
तोवर आपण अनंत यातना अनवरतपणे भोगत राहतो
आणि अखेरीस
आपल्या अस्तित्वाच्या शोधाचा निरर्थक प्रवास संपलेला असतो.

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

उध्वस्त

रेल्वेच्या रुळांखाली
बापसाची जमीन गेली
तेव्हा झाडं गुरांसारखी आक्रंदत होती
आणि घरातलं भेसूर जीवन विझू लागलं होतं

फाटलेलं आभाळ डोक्यावर घेऊन
तालुक्याच्या बाजाराची काटेरी वाट
अनवाणी तुडवणारी घरच्या लेकराची आजी
नातवाच्या नोकरीच्या स्वप्नांचे छिन्न तुकडे
आपल्या काळजात रुतवून
अखेर उपासपोटीच मेली

आता माय बसते डोळे लावून रुळांकडे
आशाळभूत नजरेने पाहात
धडधडत जाणाऱ्या रेल्वेचे डबे
लेकराच्या चाकरीचं भूत
अजूनही छळतंय तिला
विटलेल्या पदराच्या ठिगळातून
डोकावणाऱ्या विदीर्ण आभाळातल्या
कधी न बरसणाऱ्या ढगांसारखं

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

बेकार प्रकल्पग्रस्त लेक
कधीतरी रुळांवर तडफडत मेला
तेव्हा पेपरात अवाक्षरही नव्हतं
मात्र रुळांवर धडधडणाऱ्या गाडीखाली
लेकराच्या चिंधड्या होताना
उडणाऱ्या रक्ताच्या चिळकांड्यांची रेघ
शेताच्या वाटेवर उमटत गेली होती

आता उध्वस्तल्या बापसाची पावलं
फाटलेल्या उरात लेकराची याद घेऊन
अजूनही अज्ञातात डोळे लावून थबकत राहतात
आणि येणाऱ्या प्रत्येक गाडीतून उतरणाऱ्या माणसांत
नाहकच शोधताना दिसतात
आपल्या प्रकल्पग्रस्त लेकराला
जो कधीच परतून येणार नाहीये...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

आभास महानगरीय जगण्याचा

सर्वत्र पसरलेला जगण्याचा आभास
इथे तिथे अन् पलिकडे दूरवर
विमानतळाच्या जागी विमानांआधी
जिथे फक्त गिधाडंच उडतात भरभर
घरावर घर
थरावर थर
महानगरीय घरांना
लागलीय घरघर
रोज तीच शिळी पहाट
रोज तेच वाट पाहाणं
नऊ त्रेचाळीसच्या लोकलचं गाणं
दोन रुळांवर भेलकांडत लटकत जाणारे हात
सूर्य उगवतो आणि बुडतो
यांच्या नजरांपासून कोसो दूर
उजळलेली रात्र
अंधारलेलं मन
मिल ते मॉल
रोज होतंय परिवर्तन
पायाखालचा एफएसआय विकून
झोपडीचा पुनर्विकास
पण घरातलं घरपण
होतंय वेगानं भकास
वैश्विक विकासाचं गणित
काळकामाच्या गतीनं
बजेटच्या गुंतावळीत
जगण्याचा प्रस्ताव
मरणाच्या वाटेवर
पुरलेलं गाव

(पूर्वप्रसिद्धि - आचार्य अत्रे कट्टा, कांदिवली यांच्यातर्फे प्रकाशित 'मुक्तांगण' विशेषांक २०१२)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अथांग

सळसळणाऱ्या पाण्याचं काही खरं नसतं
ते कळत नकळत पळतच असतं
खळखळणाऱ्या धारांनी वाहून नेललं
दुधाळ धारेसारखं त्याचं तेजाळ रूप
ओढाळ डोळ्यांना दिसेनासं होईपर्यंत
आंतल्या आंत कुढणाऱ्या मनातली खळबळ
चळवळ करीत जाणाऱ्या निर्मळ जलातल्या अथांग प्रवाहांत
डुचमळत वळत आपले मृण्मय किनारे शोधत असतं

कितीही खोल पाण्यात स्वत:ला ओघळून घेतलं तरी
त्यात बुडणाऱ्यांच्या मनाचा ठाव घेता येत नाही
कारण त्यांचं अचेतन पार्थिव
सळाळणाऱ्या पाण्यावर कसल्याच रमलखुणा ठेवून गेलेलं नसतं
आता नि:संग तरंगांवर तरंगणारी निर्मोही पाणपाखरं देखील
शोधताना दिसतात वळवळत जाणाऱ्या पाण्यातली खळबळजनक आवर्तनं
ज्यांच्या खळाळत्या अंगावर हेलकावतंय
कुजलेल्या जगातलं निर्माल्य
हळहळणाऱ्या पाण्यावर कधीतरी उमटतील त्यांच्या पार्थिव शरीरांचे तरंग
तेव्हा जळत राहताल त्यांच्या शारीर जीवनातले गळत गेलेले क्षण

आणि हा ओघ असाच पाण्यातून पाण्याकडे
वाहत राहील कलकलाट करीत
पळापळाने, जळाजळाने, थेंबाथेंबांतून सागराकडे
अनंत, असीम, अनादि आकाशापर्यंत...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

सहस्त्रधारा

तू कोसळताना
बहरत असतात मनामनातले दिवस
आणि तुझ्या सहस्त्रधारांच्या खळखळाटात
आमच्या रात्री निजतात
काळोखाची चादर ओढून

तू जेव्हा बरसतोस धुवांधार
तेव्हा घनविभोर झाडांच्या पानापानावर
अधीरतेने ओघळणाऱ्या थेंबांतून
वाजू लागते एक अबोध विराणी
भिजणाऱ्या मातीच्या नसानसांत

असाच कधी कधी पडत रहातोस संततधार
आमच्या अवघ्या जगात महाप्रलय होऊन
आणि करतोस निराधार
आमचं कपर्दिक मानवी जगणं
जे कधी तुझ्या आगमनासाठी झुरलं होतं

वाहून नेतोस तू दुथडी भरलेल्या नद्यांना
महासागराचं रुप देऊन
तेव्हा जलमय झालेल्या आमच्या डोळ्यांत
सामावत नाही तुझं रौद्र रुप

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अरे, फरक फक्त हाच आहे तुझ्यात नि आमच्यात
की तू जसा आहेस तसाच राहतोस
आणि आम्ही मात्र असतो लाचार
तिन्ही त्रिकाळ हात पसरुन
तुझं नक्षत्रांचं देणं वाहावून टाकतो
आमच्या तथाकथित विकासगंगेत
जी बुडवून टाकतेय आमच्या अस्तित्वाला

आणि तरीही आम्ही डोळे लावून बसतो
क्षितिजापार पसरलेल्या अमर्याद आभाळाकडे
जिथं आता संथपणे लहरणाऱ्या ढगांऐवजी
वेगानं लिहिली जात आहे
आमच्या सर्वनाशाची कविता

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

वास्तव आयुष्याचे

आयुष्याची पानं अलगदपणे उलगडताना
अवचितच कधी गोठलेले क्षण विरघळू लागतात
आणि आपल्या क्षुब्ध डोळ्यांमधून
उसळून येतात विचारांचे तप्त ज्वालामुखी
जे क्वचितच कधीतरी शांत झालेले असतात

गहन विवरासारख्या गूढ अंतर्मनातील
दग्ध झालेल्या विकारांची राख
आपल्या मुठीत घेऊन आपण धावत राहतो
कोसळू घातलेल्या निराशेच्या विराट आकाशाखाली
हे ठाऊक असूनदेखील की
आपणास पेलणार नाहीये आपला गोवर्धन
जो दशांगुळं उरलाय आपल्या अवतीभवती

आयुष्याच्या पानापानावर दररोज उगवणारं आपलं अवकाश
त्या आकाशमार्गी उल्कांना वाकुल्या दाखवीत
विश्वाच्या अमर्याद पोकळीतून बेभानपणे बाहेर पडू पाहते
मग अंगभर विरघळणाऱ्या चांदणरात्री
आपल्या वास्तवाची अवास्तव गाणी गाताना
मन भरुन पावलं तरीही
अवकाशातल्या आपल्या सावलीबरोबर
थकलेल्या पावलांनी
आपण अनंतकाळ चालतच राहतो
दिशाहीन, उन्मुक्त पण अनासक्त होऊन...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

पानगळ

बहरत्या दिवसांतून होणारी पानगळ
झुलत्या झाडांवरची नक्षी ओघळून टाकत असते
पण डोळ्याचं पारणं फेडणारी गुलमोहराची पानं मात्र
मखमली चादर अंथरलेल्या रस्त्यावर विखरुन पडतात
आणि आपल्या गर्भात मावणारं आकाश सामावून घेत
निवांत पडून राहतात झाडांच्या काळ्याभोर सावल्यांमधून

कधी तरी येणारी लोचट वाऱ्याची सर्द झुळूक
आसमंतात बहकणारा दरवळ लपेटून घेते
तेव्हां नववधूसारख्या लाजणाऱ्या झाडांच्या फांद्या
आपल्या माना वेळावत आपसांत कुजबुजत राहतात
माजोर रानवाऱ्याच्या गजाली...

मनातलं गूज गुणगुणत गाणारी
वेणूच्या बनातली शीळ
काळजात वाजणाऱ्या सुरांवर
मनमोहक गीत विणत असते
आणि एक आनंदविभोर नदी
संथपणे निथळत जाते
अंगभर मोहरलेल्या गुलमोहरावरुन

पृथ्वीच्या प्रेमात पडलेल्या विदग्ध चंद्रकिरणांसाठी
अधीर झालेली रात्र मात्र माघार घेत असते
आणि सर्वदूर साठलेल्या पानगळीला
आपल्या पोटात सामावून घेते

तेव्हां दरवळत राहणाऱ्या गुलमोहराच्या झाडांतून
खुलत जातो एक अनावर विस्तार
जो आतूरलेला असतो गवसणी घालायला
आभाळाच्या मायेला

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

दूरचा तारा

दूरचा तारा कवेत घ्यायला आतुरलेली
माझी वासना जिरवायला हवी असं वाटतं
पण जेव्हा माझीच जीभ वळवळ करायला लागते
तेव्हा चळवळत असलेली लालसा मी आवरू पहातो

मुक्त झालेल्या मला मीच बंधनं कशी घालायची ?
कारण माझं शल्यच उमजत नाहीये
मोजून काही दिवसांचाच पाहुणा आहे असं म्हणायचं तर
ब-याच रात्रींमध्ये सांचलेला गाळ कसा काढायचा ?
आणि त्या भयाण रात्रींत साठलेल्या संचितांची गाथा
पुन्हा पुन्हा वाचायची तरी कशासाठी ?

मात्र आताशा विस्मृतीच्या ढगांना वेडावत
कधीही कोसळणा-या पावसासारखे
अवचितच येणारे माझे बहाणे
मला पाठ झालेत कानामात्र्यांसह

तरीही मातीत जिरणा-या थेंबामधून
मी चहुदिशांनी फुटणा-या माझ्या अस्तित्वाच्या कोंबांमध्ये
फुलवित राहीन माझ्या विदीर्ण जगण्याचा पसारा
हे माहित असताना सुद्धा की ते पुन्हा मातीतच मिळणार आहेत

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

संचिताच्या रेषा

आजमितिच्या कलाकृतींनी उधळलेले रंगच बघायचे तर
केवळ आपल्या आभासांच्या त्रिमितित डोळे जखडून चालणार नाही

आपल्या आंधळ्या नजरेने चित्रातले आभासमय तरंग
अंत:करणाच्या तळातून भरभरून पाहायचे
आणि वाटलंच तर एखादं चित्र भिंतीवरुन काढून
त्याचे वितळलेले पापुद्रे अवकाशाच्या पोकळीत फेकून
आपल्या मिटलेल्या पापण्यांत सामावून घ्यायचे

कारण, न जाणो चित्रांतल्या रेषांनी टिपलेलं
एखादं चुकार पाखरु
आपल्या निबर हातांच्या तळव्यांत घेत असताना
भोवतालच्या निर्जन पोकळीत उडून जाईलही

नाहीतरी त्याचं भाकित चित्रांतल्या क्षितिजावरच कोरलेलं असतं
आणि आपलं संचित मात्र घुटमळत असतं
आपणच अमानुषपणे रेखाटलेल्या चित्रांतल्या
आपल्या उर्मट हातांच्या रेषारेषांमधून...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

गाथा

आयुष्याची नागमोडी वळणं
जेव्हा तिरप्या चालीच्या नियतीला चकवू पाहतात
तेव्हा मी होतो निर्मम काळाच्या हातातला
एक निराधार मूक-बधीर बाहुला

आपल्या अगतिक नजरेनं भोवतालचं आकाश वेधताना
हातांतून निसटून जाणाऱ्या जीवनाचं गणित
मी लिहून ठेवतो माझ्या निष्प्राण पाऊलवाटांवर
आणि युगानुयुगे डोळ्यांत साठवलेल्या क्षणांसाठी
कुरवाळत बसतो निराधार झालेल्या आसवांना

आता पुरे झालं हे दु:खपुराण
जागवूया म्हणतो उरात दडलेलं अवसान
जे पुढच्या प्राक्तनाची वाटचाल माझ्या उनाड पावलांनिशी करेल
आणि जगत राहील
माझ्या भाळी कोरलेल्या अक्षरांची गाथा
इथल्या अज्ञात अनंतात विलीन होईपर्यंत...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

आमच्या सातबाराची विफल कहाणी

आजवर न पाहिलेलं आता आम्हाला डोळे भरुन पाहाचयंय
तेही आमच्या निष्प्राण डोळ्यांच्या कडांना ओलं न करता
त्यांच्याच वेगानं धावायचंय आम्हाला
थिजलेल्या पावलांना डोक्यावर घेऊन

मुस्कटदाबी झाली तरी बोलायचंय
त्यांच्याच वैश्विक भाषेत
आमची मुळाक्षरं धुळीत मिळाली तरी
लिहायचीत त्यांचीच धुळाक्षरं
आमच्या उजाड क्षितिजावर कोरलेली

आणि तरीही मिरवायचीय आमची इंटरनॅशनल डिग्री
विदेशी दलालांच्या हाटबाजारातल्या दुकानांसमोर
आमच्या नशिबाच्या कोऱ्या पाटीसारखी

नाहीतरी आमचं गाव, आमची माती, अन् आमची माणसं
त्यांनी विकायला काढलीच आहेत लिलावात
तेव्हा कशाला ऐकायची आमच्या सातबाराची विफल झालेली रडकथा

आता या देशाच्या आभाळात उडणार नाहीयेत स्थलांतराचे गीत गाणारे फ्लेमिंगो
कारण त्यांच्या सातबारावर देखिल
विकासाची कहाणी कधीचीच नोंदली गेली आहे
आता येथे फक्त असंख्य गिधाडे उतरतील
आमच्या अर्धमेल्या जीवनातला रस शोषायला

मग करुया की साजरं याचंही एक ग्रँड इव्हेंट
सोकॉल्ड स्वदेशाच्या अंतर्राष्ट्रीय भाषेत इंटरनेटवरुन वैश्विक बोली लावून
आणि जमलंच तर तिथंही आमचं जग गहाण ठेवूया त्यांच्याकडे
आमच्या उरल्या सुरल्या जीवनातला चोथा चघळण्यासाठी

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

सायबर खेळी

हो रुजुवात आहे आपल्या डिजीटल दु:खांना हळुवारपणे पाखर घालण्याची
आणि आजवरच्या स्वप्नांनी समोरच्या स्क्रीनसेवरमध्ये विलय होण्याची

काय सांगावं कदाचित तुम्ही डिलीट करुन टाकाल मेमरीत साठलेला सगळाच डेटा
पण कीबोर्ड वरच्या शब्दांना भान येण्यापूर्वीच फाइलींमधून गायब होण्याचं तंत्र
तुमच्या आमच्या सांकेतिक भाषेला कळण्यापूर्वीच
आयुष्याचा झोकदार प्रोग्राम डाउनलोड व्हायला लागतो

तुमचे आमचे सगळे पासवर्ड आता रिसायकल बिनमध्ये जाऊन बसतात
कदाचित हॅकर्सनी सगळ्या फाइली गायब करताना
संकेत दिले असतील तर पहा आपल्या मेल मध्ये
एखादं भयानक रंगीत चित्र पॉवरप्वाइंटच्या ॲनिमेशनमधे विस्कटताना
आपल्याच जन्मतारखा अन कूटप्रश्नांनी नेहमी सारखाच गोंधळ माजवून
सायबर दुनियेतलं आपलं अस्तित्व नाकारलं पण असेल

तेव्हां सावध असा आपल्या देहभानातली आयडेंटिटी संभाळण्यासाठी
कारण गतकाळात तुम्ही केलेल्या सायबर खेळातली एखादी खेळी
आता तुमच्यावरच उलटू शकेल
तोवर तुमची हार्ड डिस्क फॉर्मेट करा
आणि पाहात रहा रिस्टार्ट करुन तुमचा काँप्यूटर
जो वेबदुनियेच्या महाजालांतून तुमची कुंडली छापताना
तुमच्या अस्तित्वाची दखलच घेत नाहीये

कारण गुळगुळीत झालेले कीबोर्ड बडवता बडवतां
तुम्ही आम्ही तर कधीचेच डिलीट झालेले असतो
त्याच्या सायबर कोशातून परमनंटली...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

काळोख

गर्द डोळ्यांत विरघळत जाणारा
काळ्या कुट्ट दिशांतला
अंधार मिट्ट काळोख

अव्यक्ताच्या अगोचर प्रदेशात
काजळलेल्या पापण्यानी
युगानुयुगाचं कातडं ओढून
स्वत:ला मिटून घेतलेलं

करवादणाऱ्या काळजातली काजळवाट
अखेर पायउतार होऊन
घनघोर मनाच्या क्षितिजापार
आठवणींच्या भूतांना गाडत जाते

आणि आपलं अनाकार, अगतिक अवकाश
निर्मम निराकार होऊन
दु:खाच्या अमवासेतील घनदाट रंगात बुडून घेत
उधळीत राहते रात्रीचं देणं
घनासक्त आकाशात.

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

विरक्त

मी माझ्या आरपार पाहतो
तेव्हा दिसतं अंगभर विखुरलेलं माझं वर्तमान
आणि नियतीच्या किनाऱ्यावर
आपल्याच तंद्रीत पहुडलेला मी
रतिमग्न पहाटेस आपल्या कवेत घेऊन

या रक्तवर्णी वाटांवरून चालताना
मी जरी विटलो असलो
तरीही माझी आत्ममग्न पावलं
काळावर मात करत जातील
माझ्या मेंदूतल्या विचारगर्भ उल्कांची रेखीव नक्षी
संचिताच्या आभाळावर कोरण्यासाठी

जेव्हा माझ्या आत खोलवर चिघळू लागतील
माझ्या अव्यक्त आर्त वेदना
तेव्हा पाझरत जाईल माझं प्राक्तन
माझ्या विरक्त डोळ्यांतून
गदगदलेल्या रात्रीचं चांदणं होऊन

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

रांग

मुंगीच्या पावलांनी सरकणाऱ्या रांगेत
अविरत उभे राहून वाट पाहिली तरीही
पावलांच्या मागेच थिजलेली त्यांची पावले
जखडून घेतल्यागत जमिनीस खिळलेली

नजरेत सगळा दिवस साकळलेला
अंगांगातून निथळत जाणाऱ्या घामाच्या धारा
आणि भान विसरत चाललेली पावलं
मनाच्या विषण्ण कोपऱ्यात रुजू घातलेले उदास सूर आळवीत
समोरच्या एलसीडी वर सरकणारे शब्दांचे पट्टे डोळ्यांत सामावून घेत
पायाखालची आधीच उध्वस्त झालेली जमीन पुन्हा उकरू पाहतायत.

एव्हाना हलत्या पडद्यावर विकल्या गेलेल्या नाच्यांनी बेसुमार धुमाकूळ घातलेला
रांगेतल्या दग्ध डोळ्यांतून पाझरणाऱ्या नजरा
विस्कटत जाणाऱ्या त्यांच्या वस्त्रांची
दचकत दबत चाहूल घेतायत
अन पावलं थिरकताहेत पुन्हा एकदा विस्कटलेली रांग लावताना
नाच्यांच्याच नाचाच्या तालावर, डुलणाऱ्या लयीवर
आपलं आसुसलेलं स्वत्व घुसळून घेत
त्यांच्याच वेगांत, त्यांच्याच नादात
वर्दळत चालली आहेत
रांगभर पसरत जाणाऱ्या झिंगलेल्या दशेने
अर्धचेतन, अर्धजागृत...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

रथ जगन्नाथाचा

विझू पाहणाऱ्या आकांताने
जगण्याच्या इर्षेचा रथ इथवर खेचून आणलेला
भेसूर झालेलं आकाश आदिम सुरांचा मागोवा घेतंय
यात्रेकरुंच्या थकलेल्या पावलांवर
निथळणाऱ्या घामाच्या थेंबांचं साकळलेलं तेज
सर्द झाडांमधून विटलेल्या वाटेवर वाट पाहात थबकलेलं

आता तुम्हीच आळवा ते वीतरागी आलाप आणि विलाप
कारण मोकळ्या अवकाशात विहरणारी पाखरं
आपलं घरटं शोधताना जशी आक्रंदन करतात
तसे तुमच्या रडण्याचे बेसूर सूर
तुमच्या विस्थापित घराघरातून सैर करतील
तेव्हा आपल्याच आवेगानं धावणाऱ्या दिशाहीन वरातीमागून
घुमत राहतील तुमचे सायंकालीन राग

नाहीतरी सत्वहीन झालेलं तुमचं अस्तित्व
आंधळ्या जगन्नाथालाही पाहवणार नाहीये
तरीही उरात धुमसणाऱ्या सुरांनी नाथाचे गीत गाताना
तुमच्या रथाची पिचकलेली चाकं
जीवनाच्या महामार्गावरच्या मेगाब्लॉकवर कधी रुतून बसतील
ते तुम्हास कळणारही नाही

कारण तुमच्या आकाशातला ध्रुवतारा कधीचाच निखळून पडलाय
जो दिशा दाखवील असं वाटलं होतं
तुम्हाला, त्यांना आणि त्या रथातल्या नाथाला

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

नि:श्वास

कसं सांगू तुला
की भावुक अक्षरं लपलीत आपल्या मौनात
जी तुझ्या पारदर्शी डोळ्यांतही
मी वाचू शकलो नव्हतो

पहाटेच्या दु:खार्त काळोखात
दडून राहिलेल्या आठवणी
येत राहिल्या मनातल्या क्षितिजावर
आतल्या आंत तडफडणाऱ्या
सहस्त्र प्रेमळ भावनांना घेऊन

तुझा देह जोवर निजून राहिलाय
आपल्या अंगावर लपेटून
सुखद गारव्याची दुलई
तोवर तुझ्या विस्कटलेल्या केसांतील
चुरगळलेल्या फुलांची एक झलक
पाहून घेईन मी झकास
माझ्या निष्पाप श्वासातला
अखेरचा नि:श्वास सोडताना

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

तो जगतो आहे

तो बघत असतो
खिडकीच्या फ्रेममधलं जग
विटक्या डोळ्यांच्या कॅमेऱ्यातून
तेव्हा त्याच्या नजरेत मावत नाही
माणसांनी चेपलेल्या रस्त्यावरची अव्याहत वाहणारी गर्दी

तो सटकतो
आपल्या दिवाळखोर खिशात हात घालून
झिजलेल्या चपलांना पायातून ओढत
गहिवरल्या रस्त्यातल्या धूळीत मिटलेली घायाळ वाट शोधायला

तो नसतो जेव्हा
समोरच्या दुकानात शिजणाऱ्या भाजीपावात
तेव्हा तो फरपटताना दिसतो
गर्दीतल्या वेढ्यात
आणि मग फसतो तिरपागड्या मढ्यांच्या तिढ्यात

तो तेथून खिसकतो कसाबसा
आपले खिसे चाचपत
चण्याफुटाण्याच्या आशेने
तेव्हा चणेवालासुदधा
त्याची आय माय काढून
पचकन् थुंकतो त्याच्या अंगावर
तेव्हा तो देखील
त्याच्या बापाच्या अवलादीची शिवी मारतो फेकून त्याच्यावर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

तो आता उभा आहे नवा चणेवाला होऊन
विव्हळत जाणाऱ्या रस्त्यावरच्या
फुटक्या दुकानांसमोर
फाटक्या नजरेनं गर्दीला पाहात
विसरून जातो
आपला गांजावलेला दिवस
आणि विझत जाणाऱ्या रात्रीला
सलाम ठोकत बघत राहतो डोळे फाडून

तो जगत राहण्याची कला फक्त त्यालाच अवगत
म्हणून तर तो जगतो, जसा होता तसाच

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

दहशत

थरार मनात, जनात दिशांत,
सुडाच्या रक्तानं मांडला आकांत

निवांत जाहले घरांचे आवार,
भयाच्या छायेला दयेचा आधार

असह्य दु:खांचे कल्लोळ घरांत
उदास चालली प्रेतांची वरात

अशांत शहर, गल्ल्याही भकास,
फुलांच्या देशात, मृत्यूची आरास

आसवें गाळुनी झोपले संसार
झिजले लोक ते होऊन बेजार

आंधळ्या जगाचा वेंधळा गोंधळ
भयाण वाजते, आकाशी वादळ

हाडांची चाळण, मांसाचा चिखल
माजले रावण, राम हा विकल

संपलो आपण, संपेना मीपण
येथल्या मातीत विषाचे रोपण

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

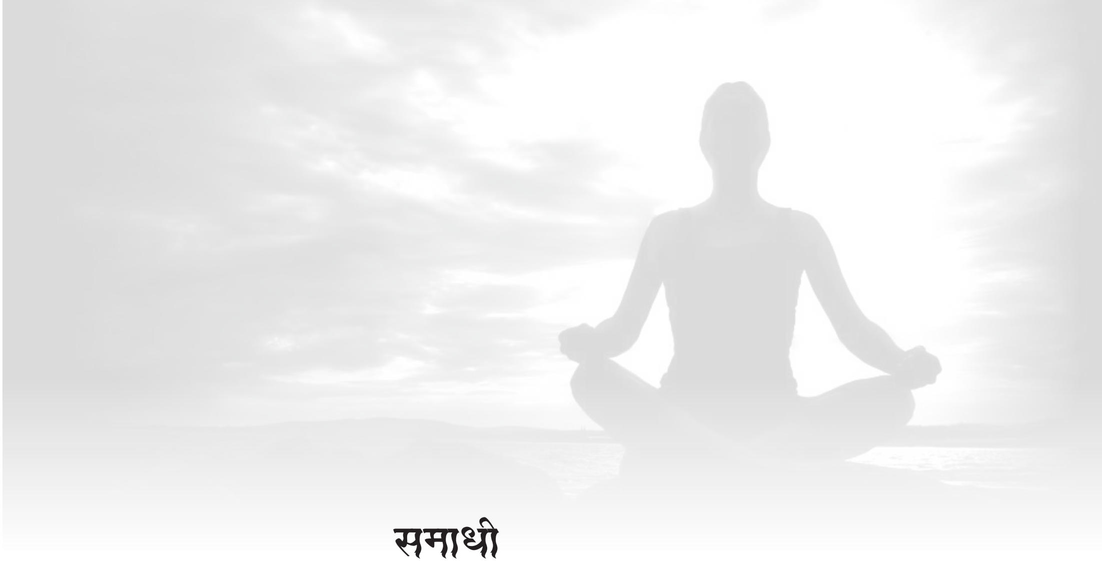

समाधी

साधना विश्रांत
मनात आकांत
अमूर्त विचार
विसावलेला

सांडले आभाळ
मातीत सकळ
बीजाचा अंकुर
गर्भारलेला

मागणे उधार
पोटाला आधार
हातांची ओंजळ
विस्तारलेली

ज्ञाताची दखल
विदग्ध विकल
देहाची समाधी
हरपलेली

(पूर्वप्रसिद्धि -'अस्वस्थ काळजावरचं मोरपीस ' प्रातिनिधिक काव्यसंग्रह)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

मातीतला माणूस

इथल्या काळ्या मातीतल्या गंधात त्याचा घाम मिसळून गेलाय,
पावसाच्या थेंबांसाठी व्याकुळलेली शेतं जागोजागी थिजलेली,
त्याच्या राबलेल्या हातांनी कष्टानं पिकवलेल्या पिकांवर
टोळधाडींचा हल्ला झालेला

आता क्षितिजावरचा पहाटेचा तारा दिसेपर्यंत त्याच्या पेंगुळलेल्या डोळ्यांत
शोकमग्न काजव्यांची वरात चाललेली,
आणि त्याला तर भुकेल्या पोटानं सारी रात्र जागून काढायचीय
अमावास्येच्या भयाकुळ अंधारात पेरलेल्या चांदण्यात

त्याला कधी कधी आठवण येत रहाते,
ढवळ्या पवळ्यांचीं, पाण्याच्या मोटेची,
झुळझुळ वाहणाऱ्या पाटातल्या पाण्याची आणि
चोचीतून पिकाचे दाणे वेचणाऱ्या रानपाखरांची,
बायकोच्या मायेची, चतकोर भाकरीच्या भन्नाट चवीची
त्याच्या फाटलेल्या संसाराचं आभाळ दारिद्र्याच्या ढगांनी व्यापलेलं
गोठ्यातल्या पाडसाच्या डोळ्यांत गायीच्या मायेची साठवण असणारं
आईचा पान्हा न पाझरल्यानं जसं रडणारं बाळ
तसं तिचं पदोपदी दुधाला लुचणारं तोंड आताशा निस्तेज झालंय

गहिवरून पोटात सामावून घेतेय तो या आभाळाच्या मायेला, नदीच्या पाण्याला
झाडांच्या छायेला, घराच्या वाटेला, देवळाच्या घंटानादाला
अन् झुळझुळत्या झऱ्याच्या पाण्याला
अशी कितीक दिसांची भूक त्यानं खपाटीस लागलेल्या पोटात साठवून ठेवायची ?
सावकाराच्या कर्जाला भिऊन तोंड लपवायला तो जाईल तरी कुठे ?
विटलेल्या घरात सरपण सरलेलं नसलं तरी, भुकेला नुसताच कोंडा असल्यानं
गरिबीच्या दु:खाची सावली आणतेय त्याच्या बधीर मनाला मरगळ
पिचलेल्या आर्त जिवाची संवेदनाशून्य तडफड आता सहन होत नाहीये त्याला

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

दूरचा तारा अमावास्येच्या गहन गूढ अंधारात लुप्त होत दिवस वर येत असेल तेव्हा
सूर्यदेवास साक्षी ठेवून मरायला जाताना पोरांच्या शाळेकडे बघताना
त्याचा फाटलेला उर पुन्हा पुन्हा दाटून आला तरी
नवा दिवस मात्र रोजच्यासारखाच उगवेल
वैश्विक बाजारभावांच्या ठळक मथळ्याखाली
आणखी एका शेतकऱ्याच्या आत्महत्येची बातमी पोटात घेऊन

पूर्वप्रसिद्धि - रविवार महाराष्ट्र टाइम्स (दि. २७.११.२०११)
शेतकरी साहित्य परिषद (इर्जिक)च्या राज्यस्तरीय काव्यलेखन स्पर्धेत प्रथम पुरस्कार

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

आत्मभान

विमनस्क मनातली अंगभर विखुरलेली आवर्ते घेऊन
त्यांच्या डोळ्यातली आशा आभाळभर वावरतेय
आणि निपचित पडलेले टाळ मृदुंगांचे सूर
गतानुगतिक झालेल्या अनवट वाटांवरून
त्यांच्या वीतरागी देहांना लपेटून जातायत

त्यांना शोधत आलेलं संचित
कधीचंच वाट पहात पहुडलंय
त्यांच्या रिक्त ओंजळीत टाकलेल्या भाकर तुकड्यावर

तरीदेखील विकल झालेलं निशाण खांद्यावर फडकवीत
बेभानलेल्या रांगेत आपले निष्प्राण देह नाचवीत
त्यांच्या धगधगत्या आर्त जीवांचं रिंगण
मरगळलेल्या धूळीत आपल्या राकट पाउलखुणा उमटवीत चाललंय

दिंडी अजून पोचायची आहे
आत्मभान विसरून त्यांना नाचायचं आहे
आपल्या खचलेल्या मनाच्या देव्हाऱ्यात
भंगलेल्या आयुष्याचे दिवस पाहताना देखील देहभान विसरून
त्यांना अविरतपणे गायचे आहेत अक्षत अभंग

मात्र गाभाऱ्यातल्या विरक्त ज्योतिसमान
आपल्या अंतरात्म्यास जागवत असताना
त्यांचे भक्तिभान दरवळत राहील
असेच अनंतकाळापर्यंत...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

गझल

गहिवर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

वरात माझी निघण्याआधी

असे उमाळे उरात माझ्या रुतले होते
नव्या जगाचे जुने दिलासे धुपले होते

फुलाफुलांतून वरात माझी निघण्याआधी
कुणाकुणाच्या मनात काटे खुपले होते

दयामरण मी मागत होतो मरण्यासाठी
कसे जिव्हाळे जिवात माझ्या जपले होते

कुणी म्हणावी नशेत गाणी सुरेल माझी
सुरात माझे शब्द बापडे लपले होते

असे कसे मी जगात आता जगावयाचे
माझे जीवन विकण्यासाठी खपले होते

(कवितांगणतर्फे आयोजित राज्यस्तरीय काव्यवाचन स्पर्धेत उत्तेजनार्थ पुरस्कारप्राप्त कविता)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अंग्यार माझे बोलणे

या जीवाचा सूर आहे यार माझे बोलणे
जो मिळाला त्यास झाले प्यार माझे बोलणे

बेघरांच्या भावनांची भिंत कोणी तोडली
आसवांनी ऐकलेले फार माझे बोलणे

काळजातील वेदनांचे भान कोणाला नसे
बोलते माझ्या सीमेच्या पार माझे बोलणे

या सुखांनो आज माझ्या संगतीला पाहुणे
दु:ख माझे गोठवी अनिवार माझे बोलणे

धार नाही वार नाही ही कशी तलवार रे
शब्द झाले पेटते अंगार माझे बोलणे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

तुझे लाजणे

जगाची कशी ही जुनी रीत आहे
कुणाच्या नशीबी अशी प्रीत आहे

जशी दाटते ओढ ह्रदयात वेडी
तसे गोड प्रणयात संगीत आहे

कळीला कळेना फुलावे कसे ते
तिला चांदणे आज फुलवीत आहे

मजेची दुजा बात तसलीच आहे
सखीला कशी रात भुलवीत आहे

सजे साजणे प्रीत माझी पहाटे
तुझे लाजणे आज शृंगार आहे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

चेहरे नवेनवेसे

येथे विसावलेले चेहरे नवेनवेसे
मौनात बोलके सारे मोहरे नवेनवेसे

ते गीत गात होते धमन्यांत वाहणारे
जग वेगळेच त्यांचे बहरे नवेनवेसे

दडवूनी आपुली चिंता का सांगती व्यथा ते
फसवती रोज ते चेहरे हसरे नवेनवेसे

हरवल्या गोड दिवसांचे हळुवार भास का होते
मन उदास होऊन रूसले दुसरे नवेनवेसे

जरी दोष नव्या चेहऱ्यांचे चेहऱ्यांतच दडले होते
नव तेज नव्या जगण्याचे पसरे नवेनवेसे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

सूर गजलेचे

जगण्याचे ओझे झाले जगण्यातच गुंतून गेलो
लढता लढता जगताना मरणाला विसरून गेलो

दु:खाला रोजच माझ्या मी सोबत घेऊन फिरलो
नशिबाची फसवी खेळी सरणावर खेळून गेलो

दैवाच्या गूढ कोड्याला कोड्यातच ठेवून आलो
दररोज नव्या डावाला हरताना जिंकून गेलो

स्वप्नातच वेड्या माझ्या आरसा मनाचा झालो
विसकटल्या चांदणराती क्षणभर मी हरखून गेलो

हरपल्या सुखाच्या साठी मी जीवन शोधत झुरलो
सजविण्या सूर गजलेचे शब्दांना जोडून गेलो

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

काट्यांत वाट माझी

काट्यांत वाट माझी पण धावलो असा मी
फुलती कळी मिळाया अवकाश शोधले मी

का यातना जीवाला छळतात रोज माझ्या
मृत्यूस दावणीला आजन्म बांधले मी

अनिवार भावनांचे हुंकार साठवोनी
रक्तात माणसांच्या विश्वास सांधले मी

आधार पावलांना प्राणातल्या युगांचा
वेगात जीवनाच्या संगीत साधले मी

फसलो असा जरी मी हा डाव खेळताना
दिनरात चांदण्याना गगनात वेधले मी

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

उन्हाला रोखतो आम्ही

दुकाने थाटली त्यांनी उधारी झेलतो आम्ही
अमीरी चाटली त्यांनी भिकेला लागतो आम्ही

फुलांनी रंग उधळावे तमाला झाकण्यासाठी
दिशांनी रोज उजळावे नभाला सांगतो आम्ही

तुटावे पाश हे आता नको ती वासना खोटी
कशाला तेच देखावे फुकाचे पाहतो आम्ही

रचावे का पुन्हा पुन्हा अडाणी शब्द ते सारे
दिसाया रंग बहराचे उन्हाला रोखतो आम्ही

कुणाला सूर जे प्यारे हवे ते गीत गाणारे
जगाला आज हे सारे उखाणे घालतो आम्ही

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

ज्या सये तू

लाजऱ्या माझ्या स्वरांना सूर तू देऊन जा
वाहत्या वाऱ्यात माझे गीत तू गाऊन जा

मोकळ्या केसांत वेडे फूल तू माळून जा
आगळ्या धुंदीत सारी रात तू उधळून जा

कोवळे हे स्पर्श माझे आज तू घेऊन जा
सोहळे साऱ्या क्षणांचे अंतरी ठेऊन जा

भारलेल्या भावनांचा गंध तू लेऊन जा
बंध सारे तोडूनी मज एकदा पाहून जा

जा सये तू दूर आता सोडूनी सारी मजा
दुख माझे सांचलेले भोगतो माझी सजा

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

या घडीच्या जीवनाला

या घडीच्या जीवनाला धाडसी हा वेग आहे
सोबतीला माणसांचा तामसी आवेग आहे

धार वज्राची कशाला वार करण्या जागते
जागल्यांचा हा पहारा कोणता उद्वेग आहे

हात का हातात त्यांचे गुंफलेले कोवळे
धावत्या पायात त्यांच्या वादळाचा वेग आहे

केवढी माजोर शस्त्रे परजली होती तयांनी
वेध घेण्या रोखणारी पत्थराची रेघ आहे

गायचे त्यांनी पवाडे कां कुणाचे रोज ते ?
गर्जतो गगनात वेडा एकला तो मेघ आहे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

रुजुवात

जगतो असा कसा मी सांगू कसे कुणाला
समजून घेत नाही जगणे कुणाकुणाला

गाती खुशाल कोणी अपुलेच गीत ओठी
कळ सांगते उराची दुखणे कुणाकुणाला

हसण्यात भास वेडे त्यांच्या खुळ्या जगाचे
दु:खात का जमेना रडणे कुणाकुणाला

असतो जरी जीवांना आधार सोयऱ्यांचा
छळतात काळरात्री किरणे कुणाकुणाला

रुजुवात भावनांची शब्दांत गुंतलेली
बहरात सोसवेना रुजणे कुणाकुणाला

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

सजून येती सूर कोवळे

सजून येती सूर कोवळे जराजरासे
अजून माझ्या मनी खेळती जराजरासे

तरल दिवाणे अंकुरणारे प्रेम बावळे
जसे उमलते फूल कळीतून जराजरासे

कसे आवरु मोह तुझे हे सखे साजणी
उरात खुलती स्नेह तराणे जराजरासे

रात सोबतीण पुनवेला ही उदास भासे
चंद्र उसासे सोडत आहे जराजरासे

गंधित होऊन हृदय पाझरे क्षणाक्षणाला
यौवनातले खेळ बहरती जराजरासे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

प्रेम गहिवर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

धुंद

कधी कधी कळ्यांसवे तळ्यात चांदणे फुले,
तुझेच गीत गोजिरे गळ्यात गोड ते खुले

अधीर सूर जाहले उरात दु:ख दाटले
तुलाच पाहुनी सये सुरेल नाद गुंजले

नवी पहाट तीच वाट नभात मेघ साजरे
तुझ्यासवे नवी हवा दिशादिशांत पाझरे

चुंबनी अलिंगनी धुंदलो अम्ही जरा
तुला उन्हात पाहुनी लाजली वसुंधरा

निवांतले मनातले अशांत पाखरु नवे
जनातले वनातले क्षणात पेटले दिवे

वाट पाहुनी तुझी धुक्यात सांज हरवली
धरा नभास भेटता अबोल बोल बोलली

(पूर्व प्रसिद्धी - 'अधिष्ठान' दिवाळी २०११)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

तुझेच केवळ भास मनातील

कळले होते जरी मला ते
तुझेच केवळ भास मनातील
मूक दिशांच्या आभासातून
गहिवरती का संथ भावना ?

हलती डुलती फुले बोलती
कळवळणारी हळवी भाषा
तनामनातील सुशांत कळ ती
वावरते का अंध होऊनी ?

अशीच झुरते विहरत वेडी
निथळत ओली चिंब देखणी
निरागसांच्या सावध नेत्री
विरह वेधती उदासवाणी

कुणी पहावी कशी साहूनी
काळजातली कोमल सल ती
कुठवर गेले निवांत होऊन
गगन बिचारे श्यामल रंगी

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

हळुवार क्षण

हलकेच कुणी मन लाघविते
हळुवार क्षणांना जागविते
हृदयात कळ्यांचे जग उमले
हरवून जिवाला घेत झुले

हे दिवस असे गुलजार कसे
उमलले गुलाबी फूल जसे
हसताना कोमल गोल खळी
हरते मदनाची जात खुळी

हलत्या झुलत्या केसांमधुनी
घन विभोर रेशीम ये दिसुनी
हरपती दिशा दिन मालवता
हरवते दशा मन पाघळता

तन फुलता मार्दव तव खुलले
तोऱ्यास तुझ्या का जग भुलले ?
हळवा क्षण बघ तुज लाजवितो
हलके हलके मज जागवितो

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

साद

शांत आहे रात्र काळी, साजणी तू मोहणारी
माझिया गाण्यात साजे, धुंदलेली प्रीत न्यारी
साद मजला द्यावयाला, आज येथे तूच नाही
वंचनेच्या या महाली, शांत जळते वेदना ही

तू अशी ये सांजवेळी, लेवूनी त्या चांदण्यांना
त्यागलेले आसवांनी धुंद माझ्या पापण्यांना
ते किनारे शोधतो मी गाजणाऱ्या सागरी
मिलनाच्या या घडीला, तू अशी का लाजरी ?

वेगळा आनंद होता, छंद जडला आगळा,
स्पंदने गाती मनाशी, गंध झाला मोकळा
ते बहाणे बोचणारे, ते नजारे जाचणारे
मी दिवाणा तोच आहे, जाणतो सारे इशारे

लाखदा मी स्पर्शलेली, ही तुझी काया अशी
कैकदा तू हर्षलेली, साजणी बावनकशी
सोहळे ते पाहिले मी, रंगणारी प्रीतही
वेगळ्या वाटा पुन्हा का, सांग कसली रीत ही

(पूर्वप्रसिद्धि - ' कलामंच ' दिवाळी २०११)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

स्पर्शगंध

तुझ्या मोरपंखी केसांत झुलती
फुले माळलेली ह्रदयात सलती
तुझे रूप डोळ्यांत या साठलेले
जणू चांदणे ग नभी दाटलेले

सुखाच्या क्षणी या मनी धुंद झालो
तुझ्या स्पर्शगंधात न्हाऊन गेलो
फुलावा असा वेल का भावनांचा
खुलावा जसा खेळ हा जीवनाचा

अशा देखण्या स्वप्ननगरीत राणी
भिडावी जीवाला नवी प्रीत गाणी
तुझे गीत गातो झुरवीत काया
जुने ते तराणे, जुनी तीच माया

नजरेस नजरा अशा भेटताना
उरी वेदनांचा रुतावा तराणा
तुझी चाल बेभान करिते मनाला
हा भास की ध्यास वेडा बहाणा

तुझे स्पर्श गात्रांत रमती दिवाणे
बहरुन यावे जसे रोज गाणे
हलकेच हातात तू हात घे ना
स्वप्नात हरवून सत्यात ये ना

(पूर्व प्रसिद्धी - 'चैत्राली' दिवाळी २०११)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

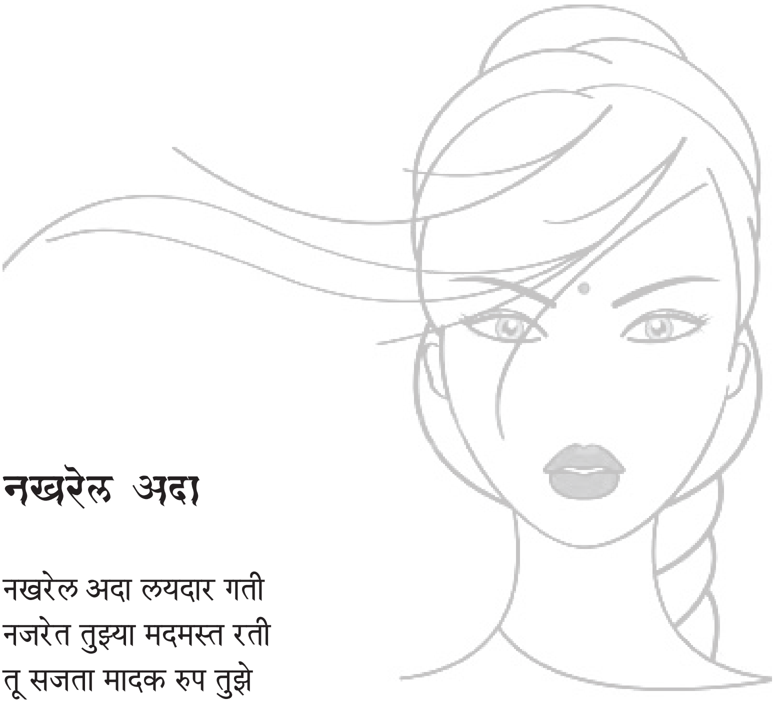

नखरेल अदा

नखरेल अदा लयदार गती
नजरेत तुझ्या मदमस्त रती
तू सजता मादक रुप तुझे
बहरते अशी तू रुपवती

तू असता जग हे मोहरते
तू नसता जीवन का हरते ?
थबकतो काळही पळताना
दिनरात कसे मन बावरते ?

मदिराक्षी तू मदिराच जशी
मदनास खुळा करतेस कशी ?
स्वर मदांध झाले क्षणभर ते
प्रेमातूर मी, तू सावरशी

तन चंचल पैंजण रुणझुणते
जन विचलित झाले वणवणते
क्षणभरात फुलते क्षण सरले
विरहात खुळे मन रणरणते

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

ध्यास

उरात आग वेगळी अशी उदास पेटते
मनात जाग जागते पहाट दूर दाटते
दिव्यास रात्र जाळते नभात मेघ गाजता
निवांत चांदणे खुले सभोवताल लाजता

कुठे अशीच भेटशी हळूच येऊनी मला
तिथेच वाट पाहतो निसर्ग हा मनातला
वनात गंध वाहतो मंद धुंद तारका
जलात रंग फेकतो नभात चंद्र पोरका

कशी तुझ्या मनातली अशांत ही नवोदिता
निनादते जनात ही अम्हातली नवी कथा
क्षणोक्षणी तुझे मला उगाच भास वाटती
मनोमनी तुझे तरी कशास ध्यास दाटती ?

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

व्याकुळ

स्पर्श लाजले लोभस होऊन
मोहरलेल्या ऋतूगंधातून
बहरुन आले सूर प्रीतीचे
तुझे नि माझे नेत्रसोहळे

क्षणात झुरते, मनात उरते
वादळणारी आर्त विराणी
नजरेमधली कळी कोवळी
मिटते हळवी सांद्र पापणी

क्षितिजावरची चंद्रकोर ती
लाटांवरती नाचत होती
रात मातल्या काळोखातून
ज्योत मनाची तरळत होती

तुझ्या गुलाबी ओठांवरती
पाझरणारी नशा बिखरते
विरह वेदना उरी बोचते
व्याकुळ गाणे निवांत गाते

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

प्रेमशिल्प

तू पाहशील जेव्हा अगतिक दिवसांत
अचानक आलेल्या पावसासारखी तुझी आठवण
माझ्या निवांत गात्रांमधून वाहून जाताना
तेव्हां चिंबणारी जखम ओघळत राहील
माझ्या डोळ्यांच्या खिडकीतून

आपल्या अबोल नजरा निमूटपणे मिटत जातील
विरहाच्या अवकाशात बरसणाऱ्या
धुंवाधार प्रेमगीतांमधून
आणि रक्तगर्भ वेदनांचे आभाळ
भळभळत राहील
माझ्या उदासवाण्या काळजात

आता येथल्या अनाथ वाटांवर
उध्वस्त झालेली संध्याकाळ
बहरणार नाहीये पुन्हा
तुझ्या स्मृतींच्या सुखद शिडकाव्याने

कारण माझ्या मनातल्या लेण्यात
कोरलेलं तुझं प्रेमशिल्प
पुरतं विरघळून गेलंय
या कठोर जगातल्या वादळमायेत...

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

गीत गहिवर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

सूर्यफुलांसम जगण्यासाठी

शब्द गोंदतो अम्ही नभावर
नक्षत्रांच्या राशीमधूनी
स्वप्नांमधले भाव पेरतो
आभाळावर विराजणारे

कधी बहरतो कधी विखुरतो
अंकुरलेले गीत गाऊनी
जळमटलेल्या आठवणीतून
पेटून ऊठते अमुचे जीवन

कणाकणातून गरजत असतो
भाव बावळा अबोध अमुचा
निसटून जाते बरेच काही
उरात उरल्या दु:खांपोटी

जगी अनामिक लोक फुकाचे
घोटून सारे जीवन घेती
जळणे आहे धर्म आमुचा
सूर्यफुलांसम जगण्यासाठी

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

गहिवर

तहानलंय तळं
उजाड झालंय रान
हरवल्या वाटेचा
शोध घेतंय भान

गहिवरलाय शोक
दुरितांच्या साठी
जिवाभावाची नाती
सुखांच्या पाठी

शब्दफुलांच्या वेढ्यात
रंगत आलंय गीत
बहरण्याच्या नादात
सरले जीवन - संगीत

वेढलोय मी माणसांत
गढलेल्या जीवनात
तळमळते माया ही
अविरत गूढ क्षणात

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

निराधार

हंबरती गाई तुझ्या
वासरांच्या मायेपाठी
गावरान हरवलं
आभाळाच्या छायेसाठी

चाऱ्यासाठी अर्धपोटी
खुरपतो रानोमाळ
दिस गेला रात आली
हताशली संध्याकाळ

पोरांसाठी चतकोर
भाकरीची आस फोल
पाणी नाही दूरवर
डोळ्यांमधी आली ओल

हसू नाही आसू नाही
जगण्याचा तुला शाप
निराधार मातीसाठी
खपला रे मायबाप

(एकता कल्चरल अकादमीतर्फे आयोजित राज्यस्तरीय काव्यलेखन स्पर्धेत उत्तेजनार्थ पुरस्कारप्राप्त कविता)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

आभाळाचे देणे

करुणाकर तो कसा विहरतो
इवल्याशा त्या कणात जागत
निवांत फुलतो अंधारातून
गलबलणाऱ्या वाऱ्यासंगे

उनाड माती उजाड वाटा
फोलपणाचा नवा पिसारा
हळवा दिसतो उन्मेषाचा
हवेत झुलता मंद किनारा

संधिप्रकाशा बिलगून नाचत
बहरत जाई सांज आगळी
अनाथ वाणी शब्द लेवूनी
गर्भरेशमी रात मोकळी

वाजत गाजत लहरी संगे
वसे सुरांवर गीत देखणे
गर्जत बरसत मेघ सावळे
आभाळाचे लुटती देणे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

परी गोड तू

(एका चिमूकलीस पाहून)

सान चिमुकली परी गोड तू
हसते कोमल खळी होऊनी
जशी उमलते कळी अवेळी
स्वप्नकळ्यांचे पंख लेवुनी

तुझे दर्पणी रुप मनोहर
हळुच विलसत जाते सुंदर
नयनातील तव स्वप्नांसाठी
दिशांत झुरतो वेडा सागर

निवांत बसते अबोल होऊन
उगाच रुसते कधी जगावर
तुझ्या मनातील मुक्त भावना
कुणा न कळल्या कशा आजवर

बहरुन जाते तुझ्याच संगे
मोहरते गगनाचे अंगण
क्षणात गुंजन क्षणात गाणे
विरघळते हृदयातील स्पंदन

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

असे जिव्हाळे

दगडविटांच्या घरात माझ्या
फुलते गाणे आकाशाचे
आयुष्याच्या वाटेवरती
रोजच जगणे अस्तित्वाचे

अनंत आशा घेऊन छप्पर
कोसळते जर उदासवाणे
भिंतीमधल्या चिंता लेवून
ढासळते मन अशांत होऊन

नात्यांमधली दरी वीतभर
कधीच मिटली राखून अंतर
दारामागे उभी ठाकते
जगण्याची ही रीत निरंतर

कुंपणातले सृजनसोहळे
तृणपात्यांचे नवे उमाळे
कशास जाती दूर पाखरे
जिवास लावीत असे जिव्हाळे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

गाणे चैतन्याचे

वितळून जाती दिवस भराभर
पळापळांच्या मरणापाठी
काळ थांबला कधी न क्षणभर
ओघळणाऱ्या अश्रूंसाठी

वेग धुंद हा मस्त कलंदर
जीवनातले भाव अनावर
सरसर झरते माणूसपण हे
निवांत सरणाच्या वाटेवर

चांदणवेली पसरून झोळी
रूप दावती नभी आगळे
क्षितिजावरच्या कातरवेळी
मनात झुरते गीत वेगळे

पसरत जाई दिशादिशांनी
अनवट गाणे चैतन्याचे
लाख दिव्यांतुन आनंदाच्या
तेज साजरे चराचरांचे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अनामिक

रुणुझूणू वाजे परिसर सारा
रातकिड्यांचा नाद किरकिरा
ताऱ्यासंगे चंद्रकोर ती
दरीत वाहे उनाड वारा

गुणगुण पक्षी, मनात नक्षी
थरथरणारी पाने सळसळ
नदीनाल्यांची वनात खळखळ
नभी दाटते उधाण वादळ

गूढ अनाहत काळोखाची
शाश्वत होती साथ निरंतर
अनवट वाटेवरती धावे
निरामयाची माया बेघर

दूर वाजते गोड बासरी
धून गाजते कडे कपारी
दरवळणाऱ्या फुलांत बहरून
गात राहिला कुणी अनामिक

(पूर्व प्रसिद्धी - 'अनामिक' दिवाळी २०११)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अर्थगर्भ एकांती

नित नूतन रात नवी
गीत नवे गात कवी
अर्थगर्भ एकांती
चिन्मय तूज साथ हवी

हळवा क्षण गूज वनी
संथ नवल तेज तनी
घनघन कण देहातून
तरल विरल भाव मनी

गहिवरल्या भावातून
खुलते नव गीत मधुर
शांतवल्या सूरांतून
बहर नाद भानावर

मंद धुंद कल्पांती
अगतिकली विश्रांती
स्वप्नकळी खुलताना
जग फुलले प्राणांती

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

जागर नव्या युगाचा

नवल देखिले नवकवितेचे
नव्या दमाच्या तरुण कवींचे
नवकवी आले घेऊन दारी
नवी चेतना नवी भरारी

सरले मीपण उरलो आपण
नवक्रांतीचे नवबीज रोपण
नव नवलाई नव दिवसांची
अविरत फुलत्या शब्दकळांची

गहन विचारी शब्दांसाठी
भाव नवे नव प्रतिभा ओठी
चपखल भाषा नवीन आशा
गतिमानांच्या नवीन देशा

सकल जनांच्या उद्धाराची
नव्या जगाच्या नव गाथेची
नव्या मनांची किरणे कोमल
नवे तेज पाजळती निर्मल

हृदयी भिडते नवी भावना
नव प्राणातील नवी चेतना
नव मानव की अशांत सागर
नव्या युगाचा हा तर जागर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

मरणास जिंकण्या आधी

दारात थबकली माझ्या घनघोर वादळे काळी
उधळले तेज गगनाचे विटलेल्या कातरवेळी

घन कोसळताना रुसले माझ्याच झोपडीवरती
खुलताना माझी गाणी दशदिशांत पक्षी गाती

दिनरात कसे विसरावे या पारावरचे झोके
तरुणाई झटकून देते क्षणभरांत सारे धोके

जगता हसता रडताना फसणारे दाहक डोळे
मायावी या दुनियेचे दिसणारे मोहक जाळे

त्या दूर डोंगरापाशी कुणी घेतो अमर समाधी
मरताना जीवन हरले मरणास जिंकण्या आधी

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

लेक ती माझीच होती

कोवळी ती कोंब होती, पापणीतील थेंब होती
जन्मण्याआधीच गेली, लेक ती माझीच होती

याद येते रोज कन्या, तीच माझी राजकन्या
गर्भल्या पोटात होती, झोपलेली ती सुकन्या

का तिला जमलीच नाही, जन्मण्याची साधना ही
मूक निजली जन्मताना, बोलली ती शब्द नाही

आसवांचा पूर आला, उर तो दाटून गेला
आठवूनी रोज तिजला, सूर गाण्यातून गेला

आज असती भोवताली, लाडकी माझी नवेली
क्षणभराची सोबती पण, कोणत्या दुनियेत गेली

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

नादब्रम्ह

निवांत फुलतो दिवस नव्याने
काळाच्या पडद्यावर उमटून
नक्षत्रांच्या राशी घेऊन
रात येतसे श्रांत मनातून

सहज उमलता गाणे सुंदर
भ्रांत भावना घेत भरारी
सुगंधणाऱ्या शब्दांनाही
मधुमय गाती सूर सतारी

अनामिकाचे गीत मनोहर
जीवनातल्या झंकाराचे
संगीत न्यारे ताल तरुवर
स्वरमय होते संध्या कातर

किणकिण पैंजण जनांत घुमते
मनात भरते छान सुंदरी
सौंदर्याचा नाद गुंजतो
लयीत वाजे मधुर बासरी

थिरकत नाचे माळावरती
कलकलणारे उधाण वारे
नदीनाल्यांची अगाध खळखळ
वनात गाती रानपाखरे

जगी साजरा सण गाण्याचा
विराट उत्सव माधुर्याचा
ताल, सुरांचा संगम हा तर
सुखद सोहळा आनंदाचा

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

गीत माझे धुंद झाले

शब्द होते अर्थवाही
भावनांच्या संगतीने
गीत माझे धुंद झाले
जीवनाच्या या गतीने

मोहणारे सूर वेडे
रंगले रंगात माझे
धुंद झालेल्या क्षणांचा
सोहळा डोळ्यांत साजे

साजरा वर्षाव होता
जागलेल्या मैफलीचा
ताल साजे सोबतीला
गुंजणाऱ्या संगीताचा

मंद झाले तेज सारे
नादब्रम्हाच्या सकाळी
गुंतलेले भान होते
मोकळे आकाश भाळी

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

ताल - बेताल

गोठलेल्या सागराचे ते किनारे पेटलेले
माणसांच्या वेदनांचे सूर सारे आटलेले
वादळाच्या काळरात्री वेंधळा हुंकार होता
झोपलेल्या या जगाला तारकांनी वेढलले

तार ती झंकारलेली तान सुटता सूर वाजे
गीत अन संगीत न्यारे साथ देण्या ताल साजे
कालची ती धून वेडी सप्तकांनी साजलेली
ताल तो बेताल झाला रंगलेले ओठ माझे

मेनका, रंभा जणू त्या अप्सरेसम नाचणाऱ्या
झिंगणाऱ्या या महाली त्याच मदिरा पाजणऱ्या
का नसावे माणसांना भान आता या जगाचे
धुंदलेल्या या जीवांच्या सावल्याही धुंद साऱ्या

फेकती माला फुलांच्या पाकळ्या ते तोडिती
घाव सारे बोचणारे या उरी ते झेलिती
रात्र अंधारात निजता चांदणेही धुंदले
बंधने तोडून सारी मैफली या रंगती

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

तुझ्याच रंगी

शांत वनातून गूंजत जाते
तुझी बासरी मधुर सूरांतून
भाव मनातील बरसत गाते
घन कोसळत्या आभाळातून

तुझ्याच रंगी रंगत जाते
मधुबन भक्तीच्या वाटेवर
नाचत गाते तुझीच गाणी
गवळण वेडी प्रेम दिवाणी

यमुनाकाठी विहरत होता
बालक तू रे नटखट तान्हा
गोप-गोपिका मुक्त जाहल्या
रासक्रीडेने तुझ्याच कान्हा

तुझे भावते रुप सावळे
कोमल हसरे कमळदलापरी
नभात जोवर सूर्य -चंद्र हे
तोवर राधा तुझी बावरी

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

अमूर्त छाया

अधीर जिवाला पोखरते मन
अलगद पेलत दु:खांनाही
हरवून सुख ते निवांत जळतो
अचेतनाचा वणवा देही

दरवळ कसला हा जगण्याचा
मरणाच्या दारावर विरतो
सरणावरची तिरडी झटकून
इथे अनामिक आत्मा सरतो

चितेत उज्ज्वल जीवन जळते
दाही दिशांना गंधित करुनी
हारफुलांची अगतिक चादर
संचित विरखुन जाते गगनी

गलबल अश्रू ओघळताना
जनामनातून गहिवर नुसते
रडणे केवळ भासच असतो
दिगंत होऊन मरणही मरते

सरते जीवन सरते माया
मातीमधूनी जिरते काया
दहीभाताच्या पिंडावरती
उभी भासते अमूर्त छाया

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

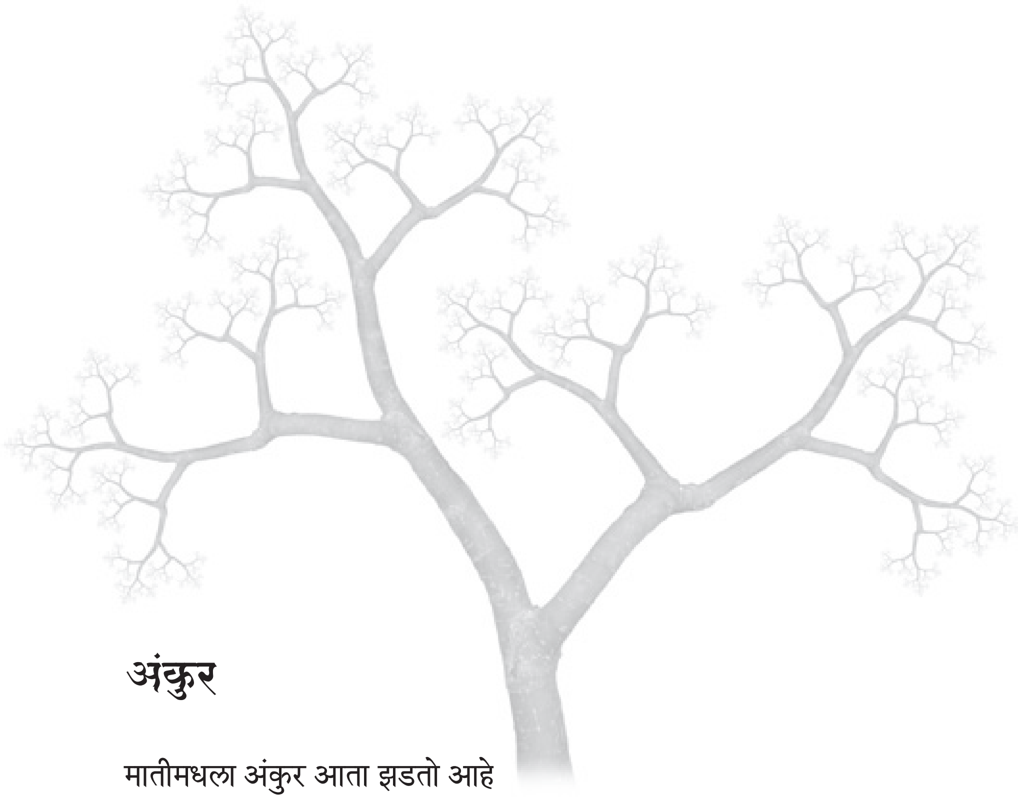

अंकुर

मातीमधला अंकुर आता झडतो आहे
इथे पांगळा वृक्ष मनातून रडतो आहे

कणाकणातील जीवनगाणे विरून गेले
क्षणाक्षणाला मरण चहुकडे दिसू लागले

पाण्यासाठी वणवण करतो माणूस इथला
अमृत आहे एक जलाचा थेंब जीवाला

हिरव्या नक्षीवरचे पक्षी उदास झाले
नव्या जगाचे प्राण जीवांना सोडून गेले

कसे जगावे जगात जीव हे कुणा न कळते
जनावनातील चराचरांचे नशीब जळते

अजून आहे आशा जर ही जगण्यासाठी
नका मालवू दीप चिमुकल्या वातीसाठी

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

कवितेच्या वाटेवर

भाषेच्या तप्त मुखातून
शब्दांचा फुटतो लाव्हा
बरसते आग जोशाची
कवी गातो कविता जेव्हा

दरवळे गंध प्रतिभेचा
फुलताना मोहक गाणी
रुजुवात नव्या जगण्याची
बहरते युगाची वाणी

हा उत्सव आनंदाचा
ना केवळ अक्षरमेळा
वेदना मनाच्या लिहितो
घन क्षितिजावरचा भोळा

कवितेच्या वाटेवरचे
आभास निराळे सगळे
शब्दांतून लिंपण होते
मायावी नवसृजनाचे

ही ओढ कशी कवितेची
प्रेमातूर सृजनासाठी
लयदार अशी झोकाने
विलसते कवींच्या ओठी

(यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठातर्फे आयोजित काव्यस्पर्धेत द्वितीय पुरस्कारप्राप्त कविता)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

मैफल

या इथे मी थांबलेला क्षणभराचा एक यात्री
रंगलेल्या मैफलीच्या धुंद झाल्या गोड रात्री

वाट आहे गोठलेली माणसांच्या वेदनांनी
वादळाचे गीत गाती सूर ते घोटून कोणी

मंद झालेल्या या स्वरांना बोलके कोणी करावे ?
छेडली ही तार तरीही गीत प्यारे का सरावे ?

स्पंदने छातीतल्या भात्यात का ही गुंतवावी
या क्षणी वेडावणारी हीच गाणी कां म्हणावी ?

रंग ओले भावनांचे लोक ते झाले दिवाणे
भारलेल्या या महाली कोठुनी आले तराणे ?

साथ नाही पण तयांची गात आहे बासुरी
कोणत्या रागात विरली स्फुंदलेली वैखरी ?

चेतलेली वात विझली पेटलेल्या अंगणी
मूक झाले स्पर्श सारे वेड लावी रागिणी

ताल हे बेताल झाले झोकणारे डोलती
अंतरीच्या या स्वरांना छेडणारे सोबती

(‘अक्षरधन’ त्रैमासिकाच्या राज्यस्तरीय काव्यस्पर्धेत पुरस्कार)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

काजळमाया

लहरत होती रात्र वादळी
अंधाराला बिलगून काळी
देवघरातील समईखाली
हलू लागली दाट सावली

शांत मनातील भ्रांत भावना
झिरपत होती जुनी वेदना
दाही दिशा त्या व्याकुळलेल्या
नभांत शिरल्या काजळलेल्या

ज्योत जिवाची उरी पेटते
आर्त कुणाची हाक ऐकते
परमार्थाच्या वाटेवरती
अज्ञाताला साद घालते

मिटले डोळे चित्तही थिजले
पापण्यांतुनी वावरताना,
तन्मय झाली सारी गात्रे
निशिगंधातून सावरताना

हरपून गेली श्रांत कामना
निजली सारी प्रांजळ काया
जीवन झाले संध्याछाया
खुलू लागली काजळमाया

(मैत्रेयी फाउंडेशनच्या राज्यस्तरीय काव्यस्पर्धेत पुरस्कार)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

मोक्ष

थोर माजले लोक गांजले
रक्त कुणाचे इथे सांडले,
रांगेमधले दीन भिकारी
भीक मागणे सोडून रडले

चीड आणती गर्दीमधले
रंग फासूनी भक्त नाचले
माथ्यावरचे गंध पुसोनी
रोज पुरोहित भरकटलेले

जनावरांची जात कोठली
कुणी कशाला विचारलेली
गतकाळाची भुते गाडुनी
कशी माणसे पुढे चालली

झिजली काया झिजली हाडे
विरली माया निजले वाडे
नियतीच्या दारात गायले
सरणावरचे मरण पवाडे

राऊळातले दिवे पेटता
तनामनाचे पाप साठते
थिजल्या गात्री अशी निरंतर
मोक्षासाठी रात्र गोठते

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

कृष्ण बावळा

काजळरात्री उजळीत जाते
कृष्णसख्याचे प्रेम दिवाणे
रमते राधा गंधित होऊन
प्रेमसरींच्या वर्षावाने

मुग्ध वाजते गोड बासरी
यमुना काठी खुलती गाणी
दाही दिशांना फुलतो उत्सव
रंग विखरुनी विराट गगनी

सुंदर काळ्या काजळ नेत्री
हसतो कान्हा दिसता रमणी
आतूर गवळण गात नाचते
साजण वेडी गहिवर गाणी

गहन सावळा कृष्ण बावळा
घन माथ्यावर निळा बरसतो
सहज लाजरा निसर्ग हिरवा
चिंब वनातून सजून येतो

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

ऋतू

तुझ्या डोळ्यातला ऋतू
फुलू लागला मनात
घन ओथंबल्या राती
सुख दाटलं जीवात

चिंब जीवातले गाणे
सण उधाण साजरा
पिसं लागलं धरेला
कोसळती जलधारा

सांजवेळी थरारला
रानपाखरांचा थवा
पानापानात हासतो
साज हिरवा हिरवा

वेडी माया ही साजणी
तुझ्या माझ्या जीवनाची
कथा सांगते नभाला
हरपल्या भावनांची

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

बहर

ऋतू येती दिस जाती, गगनाच्या दिशांतरी
शेतामध्ये डोलणाऱ्या, पिकांवरी आल्या सरी

कोवळ्या त्या गवताच्या पात्यावर दव ओले
गंधणाऱ्या मातीतले नवे बीज अंकुरले

लगबग झाली किती रानवारा पिसाटला
सुखावला शेतकरी आभाळाचा रंग ओला

सांजवेळी गोठ्यामध्ये हंबरती गाई गुरे
घुंगरांच्या नादामध्ये नादावले गांव सारे

रानवाटा बहरल्या जाईजुईच्या फुलांनी
नक्षत्रांच्या राशीमध्ये चंद्र डोले आस्मानी

गीत गाते वनबाला बासरीच्या लयीवर
लोक सारे बहकले भान झाले अनावर

तळ्यामध्ये निळं पाणी विसावले पाणपक्षी
वाटेतल्या धुळीमध्ये शहारून आली नक्षी

रंगलेली घरेदारे दंग झाला आसमंत
बहरून आले वारे मनी फुलला वसंत

(पूर्व प्रसिद्धी - 'दरवळ' दिवाळी २०११)

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

पाउसगाणे

किती़क दिसांनी वने आज ही मोहक सुंदर दरवळणारी
ओल्या वाटेवरती सारी अलगद झाडे सळसळणारी

धुंद जगाशी असा खेळतो वारा अवखळ चराचरातुनी
हलते हळवे गूज वनांचे मंद स्वरांच्या लाटांमधुनी

गर्द निळ्या या नभात भिजले पावसातले झिम्मड गाणे
मेघ बोलती गरजत बरसत जलधारांच्या वर्षावाने

रानपाखरे जलात भिजली फडफडणारे पंख पसरुनी
इंद्रधनूची छटा मनोहर रंग उधळते क्षितिजावरुनी

गंध अनावर भरून आला पानफुलांचा सडा अंगणी
क्षणात येते उन सावली निवांत झाले तळ्यात पाणी

लाटांवरती दंग होऊनी उधाणलेला अशांत सागर
सारा परिसर झाला जलमय भिजून गेले हिरवे डोंगर

कोण खेळतो खेळ आगळे आनंदाचे असे सोहळे
अधीर मनाचे गूज सांगतो पाऊसगाणे गात वेगळे

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

दिनमान

वादळातल्या काजळरात्री, थरथरणाऱ्या पाऊलवाटा,
उसळून आले अंबर खाली, सरसरणाऱ्या सागरलाटा

निवांत जीवन, अशांत श्रावण, भिरभिरणारे भेसूर वारे,
तळ्यात पाणी, निळे जांभळे, खळखळणारे झरे नाचरे

घुसळत गेले भरभर वावर,पाचोळ्याला घेऊन साऱ्या,
रंग दाटले आभाळावर, इंद्रधनूचे लुकलुकणारे

पळापळांचे गीत गावया, मळभ निघाले आभाळावर,
तारकांसवे लुकलकणारी, दिशादिशांची नक्षी झालर

दिनमानाचे गणित मांडतो, सूर्य रोज हा नवा आंधळा,
युगायुगांच्या अनवट वाटा,रोज चालतो काळ बावळा

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

सल फुलते ती

कमळाजवळी जल ते काळे
ओघळती क्षण भरभर कवळे
कळ तळ्यातली उरी जळजळते
नभ उदास होऊन कळवळते

सल फुलते ती वाऱ्यावरुनी
जल ढळते सलते तव नयनी
सळसळते यौवन हळहळते
फुलत्या कळीला घे सावरुनी

तिमिरातून सागर खळखळता
वन मोहरते मन तळमळता
नयनात कसे जीव पाघळती
दवबिंदू क्षणभर ओघळता

गदगदली पाने हलताना
घन परिमळ होऊन गळताना
त्या धूसर सांजेवर ढळती
कळवळते ओघळ जळताना

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

माया

काळ्या पाषाणातून इथल्या
नाद जगी या घुमतो आहे
जीवनगाणे गात हा झरा
डोंगरदरीतून फिरतो आहे

मंजुळ गाणी झुळझुळ पाणी
लक्ष जिवांची अमृतवाणी
वादळवारा बरसत धारा
रान गातसे रोज विराणी

शांत बहरते अलगद सारी
वसुंधरेची पावन सृष्टी
चराचरातून वेगवेगळी
जीवन सारे अगम्य दृष्टी

हरित वनांच्या जंजाळातून
पंख पसरूनी उडती वारे
आभाळाच्या छायेखाली
चमचम चांदण झडती तारे

वेध घेतसे अधीर मनाचे
वेड लावते मोहक छाया
दिवसामागे दिवस चालती
मोहरते जगण्याची माया

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

श्रावण सोहळा

तरुवर झुलते पानपाकळी
दवात खुलते सानुली कळी
भिरभिरणारी रानपाखरें
वनात फिरते अवखळ वारे

धुक्यात दडला डोंगरमाथा,
ढगात बिजली चमकत जाता
निसर्गातला पडघम वाजे
निर्झर गातो श्रावणगाथा

थिरकत पाने झाडांवरती
मस्त कलंदर गीत बरळती
दाट वनांच्या वेलींमधूनी
फुलपाखरे रंग उधळती

मेघ दाटले नभात साऱ्या
कोसळती या श्रावणधारा
चिंब जाहला परिसर सारा
अंधुक दिसतो सायंतारा

गुलमोहराने वाट सजवली
फुले सड्यातून लाल पसरली
दरवळणारा सुगंध सारा
मृद्गंधाने रात्र बहरली

उनसावली खेळ खेळुनी
उधाणवाटा दंग जाहल्या
क्षितिजावरल्या इंद्रधनूचे
वेड लाविले कुणी जगाला

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

झुलवा

कोसळतो घन कठोर काळा
रंग नभाचा खुळा आंधळा
काळोखातून काजळराती
गंध मातीचा उधळती सगळा

अनंग वारा तुडुंब धारा
दिशांत खुलती अंधारातून
बाळ मनातील गोजिरवाणे
गाणे गाई शब्दांवाचून

सुवास निर्मळ कळ्यांत कोमल
तळ्यात फुलतो साज मनोहर
सजण सावळा वाटेवरचा
कृष्ण बावळा हसे कुणावर

सजे फुलांतून खुलता झुलवा
खुले वनातील सुगंध पावन
हरित गारवा निवांत परिसर
मुक्या जीवांचे सुशांत जीवन

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

शब्द शब्द भिजताना

आतूरल्या अंगणात
दशदिशा ओघळती
शब्द शब्द भिजताना
गंधलेले गीत गाती

कृष्ण निळा बरसतो
बासरीच्या सूरावर
थेंब थेंब चिंबताना
वारा होई सैरभैर

रानेवने फुललेली
थुईथुई नाचे भुई
ऋतू होतो कासावीस
सूर्य येता माथ्यावर

पावलांची नक्षी ओली
सागराच्या तीरावर
पाखरांना जाग आली
नभ झाले गहिवर

e_circulation by e sahity pratishthan : www.esahity.com

रमेश सावंत

"गहिवरल्या भावांतून
खुलते नव गीत मधुर
शांतवल्या सूरांतून
बहर नाद भानावर "

अशा शब्दांतून 'गीत गहिवर', 'प्रेम गहिवर', 'श्रावण गहिवर', 'गझल गहिवर', 'मुक्त गहिवर' या पाच विभागांतील समृद्ध कवितांनी बहरलेल्या 'गहिवर' या पहिल्याच काव्यसंग्रहाच्या रुपानं मराठी काव्यविश्र्वात स्वतःच्या आगमनाचा पुकारा करणारा माझा विद्यार्थी रमेश सावंत हा नवोदित कवी असला तरी त्याच्या कविता प्रथितयश आहेत, हे लिहिताना मला खरोखर अतिशय आनंद होत आहे.

रमेश सावंत याच्या सर्व कवितांत त्याची जीवनानुभूती आणि कल्पनाशक्ती यांचा मेळ साधला गेल्यामुळे त्यांत एक प्रकारचा ताजेपणा व रसरशीतपणा आला आहे. स्वतःच्या आयुष्यातील अनुभव, सभोवतालच्या वास्तवातील भेदकता,उत्कट प्रणयभावना आणि निसर्ग सौंदर्य यांचा सुरेख मिलाफ झालेला हा त्याचा पहिलाच कवितासंग्रह लक्षणीय ठरला आहे.

कलियुगात हरवलेल्या पांडवांसाठी एक 'नवे महाभारत' घडवण्याची जिद्द त्याच्या ठायी आहे.त्याची ही आकांक्षा परिपूर्ण होऊन त्याची कविता मोरपिसाऱ्याप्रमाणे पूर्ण फुलून यावी अशा त्याला माझ्या हार्दिक शुभेच्छा ! या शुभेच्छाही त्याच्याच शब्दांत-

कृष्णकलेने झाकलेल्या सूर्याच्या साक्षीनं
चेतव आपलं तेज आणि वेध घे आजच्या कौरवांचा
चल, उचल तुझी लेखणी !

बाळ राणे

स्मित प्रकाशन